

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สิ่ง ๓ อย่างนี้
เปิดเผยจึงรุ่งเรือง ปิดบังไม่รุ่งเรือง
๓ อย่าง เป็นไฉน
คือ

ดวงจันทร์ เปิดเผยจึงรุ่งเรือง ปิดบังไม่รุ่งเรือง ๑
ดวงอาทิตย์ เปิดเผยจึงรุ่งเรือง ปิดบังไม่รุ่งเรือง ๑
ธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศไว้แล้ว เปิดเผยจึงรุ่งเรือง ปิดบังไม่รุ่งเรือง ๑
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สิ่ง ๓ อย่างนี้แล เปิดเผยจึงรุ่งเรือง ปิดบังไม่รุ่งเรือง”

(พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ดิกนิบาต ปฏิจจันนสูตร)

ธรรมบรรณาการจาก
จักรกฤษณ์ เจนเจษฎา
(สมาชิกชมรมบ้านธัมมะ มศพ. ลำดับที่ ๗๓)

จะบวช หรือ จะบাপ

จักรกฤษณ์ เจนเจษฎา

“ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น”

ในยุคนี้สมัยนี้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า การบวชเป็นเรื่องดี เป็นเรื่องมงคล เป็นประเพณีนิยมมาแต่โบราณว่า ชายไทยควรได้บวชเรียนอย่างน้อยก็หนึ่งพรรษา (สามเดือน) เพื่อที่จะได้เรียนรู้พระธรรมคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพื้นฐานของศีลธรรมและคุณธรรม นำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การครองเรือน หรือในหน้าที่การงาน ให้เป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคตได้

เชื่อกันว่า การบวชเปรียบเสมือนการชุบตัวเองให้ดีขึ้น มีโอกาสสร้างบุญกุศลที่คนธรรมดาทั่วไปทำไม่ได้ ดังนั้น การบวชจึงควรมีแต่สิ่งดี ๆ ไม่น่าจะมีผลเสียใดๆ

ความคิดและเหตุผลดังกล่าวฟังดูแล้วเหมือนจะถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง แต่ตามความเป็นจริงแล้ว มีเรื่องสำคัญเกี่ยวกับการบวชและการเป็นภิกษุ ซึ่งหากผู้ที่บวชได้ทราบข้อเท็จจริงนี้ครบถ้วนแล้ว ย่อมรู้ได้ว่า การบวชเป็นภิกษุที่คนส่วนใหญ่กล่าววาทันทีนั้น คืออย่างไร ไม่ใช่ดีเพียงแต่ชื่อว่าบวช หรือดีด้วยการผ่านพิธีกรรมตามประเพณี แต่**การบวชเป็นภิกษุ** เป็นเรื่องของความเข้าใจที่ถูกต้องในพระธรรมวินัยและประกอบด้วยอภัยาศัยในความประพฤติปฏิบัติ อันนำไปสู่ความดีที่ห่างไกลจากอกุศลอย่างเพศคฤหัสถ์ จึงไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ สำหรับคนทุกคน

แน่นอนว่า สิ่งที่กำลังกล่าววาทันทีนั้นหากไม่สามารถทำได้จริง และยังแสดงตัวแสดงตนว่าเป็นนักบวช ย่อมนำมาซึ่ง**โทษมหันต์** เพราะฉะนั้น ผู้ที่อยากจะบวชจึงควรได้รับทราบข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้อง จึงจะรู้ตนเองดีว่า การบวชนั้นเหมาะสมและเกิดประโยชน์แก่ตนจริง ๆ หรือไม่

การบวชเป็นภิกษุมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

พระพุทธองค์ตรัสในกาลาธรรมบทว่า *การบวชเป็นการยาก การบำเพ็ญธรรมสมควรแก่ธรรมเป็นการยาก การสละทุกอย่างเพื่อมอบคุณชีวิตนี้ แต่พระศาสนาเป็นการยาก*

หากผู้ที่จะบวชเข้าใจเรื่องการบวชดังที่ทรงแสดงนั้นแล้ว ด้านหนึ่งย่อมเพียรประพฤติปฏิบัติตนให้ตรงตามพระพุทธพจน์ เพราะรู้ว่าเป็นเรื่องยากจริงๆ แต่นำมาสู่ความสงบ ความเจริญ ความรุ่งเรืองในพระธรรมที่ทรงแสดง จึงเป็นผู้ที่ขัดเกลากิเลสอกุศลได้ดุจสังข์ขัด สะอาด บริสุทธิ์ ด้วยกาย วาจา ใจ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า *ภิกษุผู้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัยได้อย่างหมดจด ย่อมมีกิริยาเหมือนพระอรหันต์ทุกประการ* ดังนั้นภิกษุที่รักษาพระธรรมวินัยไว้เท่ากันได้ช่วยดำรงไว้ซึ่งพระศาสนาให้มั่นคงอีกด้วยประการหนึ่งทีเดียว

อีกด้านหนึ่ง หากผู้ที่จะบวชไม่มีอริยาศัยที่จะประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แน่نونว่า การบวชไม่อาจนำมาซึ่งความดีใดๆ มาสู่ตนขณะอยู่ในเพศภิกษุได้เลย ทั้งนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงโทษการละเมิดพระวินัยบัญญัติของภิกษุไว้โดยเอนกปริยาย ดังนั้น เรื่องนี้จึงสำคัญที่ผู้จะบวชควรทราบก่อนที่จะตกลงปลงใจบวชและประกาศตนเป็นภิกษุ หรือแม้กระทั่งผู้ที่เป็นภิกษุอยู่แล้ว ได้ทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องในเรื่องนี้ หากมีอริยาศัยจริงๆ ย่อมมั่นคงที่จะประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดต่อไป

ส่วนผู้ที่ไม่สามารถประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ก็ยังไม่สายไปที่จะลาสิกขาบท (สึก) ออกมาศึกษาพระธรรม และเจริญกุศลในเพศคฤหัสถ์ ซึ่งสามารถทำได้อย่างปลอดภัยไร้กังวลจากโทษภัยใดๆ

ในทางตรงข้าม หากบวชเป็นภิกษุแล้วไม่ใส่ใจพระธรรมวินัย โทษที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในเรื่องนี้มีควมร้ายแรงมาก การบวชซึ่งควรจะเป็นเรื่องที่ดี ก็กลับกลายเป็นบาปทำลายตนและพระศาสนาอย่างที่ไม่มีใครรู้ตัวเลยทีเดียว

การบวชคืออะไร

ในเบื้องต้นผู้ที่บวชต้องเข้าใจให้ถูกต้องเสียแต่แรกก่อนว่า “บวช” คืออะไร

คำว่า “บวช” เป็นภาษาไทยมาจากคำบาลีว่า “ปพฺพชฺช” แปลว่า การเว้นทั่วจากอกุศล เว้นจากเครื่องติดข้องทั้งหมดที่เคยมีเมื่อครั้งเป็นคฤหัสถ์ มุ่งสู่เพศที่สูงยิ่ง เพื่อการขัดเกลากิเลส

ท่านกล่าวด้วยว่า “ทุปฺปพฺพชฺช” คือ การเว้นทั่วจากกองโกศสมบัติ และเครื่องญาติ มุ่งถวายชีวิตในพระศาสนา ซึ่งเป็นการกระทำได้โดยยาก แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะบวชว่า ต้องมีอริยาศัยในการละจากกิเลสอกุศลทุกประการ ไม่ใช่จะละกันชั่วคราวหรือคิดจะละหรือขัดเกลากิเลสเพียงเล็กน้อย ด้วยการครองผ้าเหลืองพอเป็นพิธีเท่านั้น มิฉะนั้นพระพุทธองค์ย่อมไม่ตรัสว่า การบวชอย่างแท้จริงกระทำได้ยากยิ่ง เพราะฉะนั้น การบวชเป็นพิธีดังที่ว่านั้น ไม่ใช่การบวชในพระพุทธศาสนาอย่างแน่อน อีกทั้งการบวชเป็นภิกษุ ท่านใช้คำว่า “อุปสัมปทา” ซึ่งหมายถึง **ความเป็นผู้เข้าถึงต่อความสงบ** จึงเห็นได้ชัดเจนว่า เมื่อเป็นภิกษุแล้วย่อมต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ห่างไกลจากกิเลสอกุศล เป็นไปเพื่อความสงบจากกิเลสทั้งหลายทั้งปวง ดังนั้น เพศภิกษุจึงประเสริฐ และมีคุณค่าสูงยิ่ง ไม่ใช่เป็นเพียงรูปแบบของการแต่งกายที่แสดงตนว่าเป็นนักบวชเท่านั้น

ต้องเข้าใจให้ถูกต้องด้วยว่าภิกษุคือใคร

เมื่อบวชเป็นภิกษุ ต้องรู้ความหมายของคำว่า “ภิกษุ” ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ให้ถูกต้องและชัดเจนเสียก่อนว่าหมายถึงใคร ซึ่งคงไม่มีผู้ใดที่จะอธิบายเรื่องนี้ได้ถูกต้องตรงตามความหมายที่แท้จริง ดังที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงไว้ด้วยพระองค์เอง

ในพระวินัยปิฎกทรงแสดงพระพุทธพจน์เกี่ยวกับภิกษุโดยละเอียด ทรงเริ่มจากความหมายของ “ภิกษุ” ว่า หมายถึงผู้ขอด้วยความประเสริฐ

เนื่องจากภิกษุสละชีวิตคฤหัสถ์ สละความติดข้องในหน้าที่การงาน ลาภ ยศ สรรเสริญทางโลก สละความติดข้องในอาคารบ้านเรือน ทรัพย์สิน เงินทอง สมบัติพัสถาน ญาติตระกูลพี่น้อง จึงไม่มีการแสวงหาสิ่งใดๆ อีกแล้ว เว้นแต่ปัจจัยการดำรงชีพเพื่อประพฤติพรหมจรรย์ จึงเป็นการขออย่างประเสริฐ เพื่อยังชีวิตให้เป็นไปได้ในแต่ละวัน วันต่อวันเท่านั้น ไม่ขอสิ่งใดที่เกินเลยไปจากนี้เลย ดังนั้น จึงทรงแสดงว่า เลี้ยงชีพด้วยการขอเป็นปกติ¹

และทรงแสดงต่อไปว่า การเป็นผู้ขอเพื่อการเลี้ยงชีพอย่างเดียว ยังไม่ใช่ภิกษุ ภิกษุในธรรมวินัยนอกจากจะมีปกติเป็นผู้ขอแล้ว ต้องเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยแสวงหา และประพฤติพรหมจรรย์อีกด้วย²

พรหมจรรย์คืออะไร ทรงแสดงว่า ความสำรวมและความละนัยแหละ คือ พรหมจรรย์³ ความสำรวม หมายถึงความสำรวมในพระปาติโมกข์ คือ การตั้งอยู่ในศีลสิกขาบทโดยไม่ล่วงละเมิดออกมาทางกายและวาจา เป็นเครื่องนำออกจากความชั่วทั้งหลาย⁴ ในขณะที่ทรงแสดงถึงการละหรือสละออก ซึ่งหมายถึงนอกจากการที่ดำรงตนเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์แล้ว ยังมุ่งเจริญปัญญา เพื่อขัดเกลากิเลสอภิสกฺขทุกประการจนบรรลุอรหัตตมรรค ชื่อว่า เป็นพรหมจรรย์อันสูงสุด⁵

พรหมจรรย์นั้นท่านแสดงว่า เป็นเครื่องกำจัดจัญไร เป็นหนทางอันเป็นเหตุให้ถึงฝั่ง คือ นิพพาน เป็นทางเพื่อการสำรวม เพื่อการละ ทางนี้พระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้มีประโยชน์ใหญ่ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ทรงดำเนินไป

¹ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก ภาคว ๑ เล่ม ๑ หน้าที่ ๓๕

² พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต เล่ม ๒ หน้าที่ ๑๔๗

³ พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ เล่ม ๑ ภาคว ๔ หน้าที่ ๒๐๗

⁴ พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน เล่ม ๑ ภาคว ๓ หน้าที่ ๓๙๑

⁵ พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่ม ๑ ภาคว ๑ หน้าที่ ๔๐๘

แล้ว ขนเหล่าใด ๆ ย่อมปฏิบัติพรหมจรรย์นั้นตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว ขนเหล่านั้น ๆ ผู้กระทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา จักกระทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์ได้⁶

ชื่อว่าภิกษุเพราะทำลายธรรม ๗ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ราคะ โทสะ โมหะ และมานะ ชื่อว่า เป็นภิกษุเพราะทำลายธรรม ๗ ประการ ฉะนี้⁷

เมื่อประมวลความทั้งหมดที่ทรงแสดงไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ชัดเจนว่า ภิกษุ คือ ผู้ที่มีอัธยาศัยที่สละความเป็นคฤหัสถ์ สละอาคารบ้านเรือน วงศาคณาญาติ ทรัพย์สมบัติเงินทอง ดำรงชีพด้วยการขออันประเสริฐ เพื่อประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นพรหมจรรย์ที่จะขัดเกลาหรือสละออกซึ่งกิเลสอภิสกฺขทุกประการ มุ่งสู่การรู้แจ้งในสัจธรรม เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ นี่คือนิยามของภิกษุในพระธรรมวินัย เปรียบดังสมณศากยบุตรผู้เกิดจากพระอุระของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

เพศภิกษุจึงเป็นเพศที่ประเสริฐและสูงค่ายิ่ง ไม่ใช่ใครก็เป็นภิกษุในธรรมวินัยได้

แม้บวชแล้วแต่ก็ไม่ใช่ภิกษุ

ผู้ที่บวชแล้ว แต่ไม่มุ่งขัดเกลากำจัดกิเลสอภิสกฺขดังกล่าว ย่อมไม่ใช่ภิกษุในพระธรรมวินัย พระพุทธองค์ตรัสว่า บุคคลใดที่แสดงตนว่าเป็นภิกษุ แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติและยึดมั่นในพรหมจรรย์ กลับประพฤติเพื่อจะหลอกลวงชนอยู่ประพฤติเพื่อประจบคน อยู่ประพฤติเพื่ออานิสงส์ คือ ลาภ สักการะ ความสรรเสริญ และอยู่ประพฤติด้วยคิดว่า ขนจงรู้จักเราด้วยอาการอย่างนี้⁸

⁶ อ้างแล้วข้อ ๒

⁷ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต เล่ม ๔ หน้าที่ ๒๘๖

⁸ อ้างแล้วข้อ ๒

เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่ประเสริฐ ไม่เป็นการนำออกซึ่งความชั่วทั้งหลาย ไม่เป็นไปเพื่อการละ เป็นการสมทานธรรมอันเป็นพิษ พระพุทธองค์ตรัสว่า **ไม่ใช่ภิกษุ**⁹

พระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงดังกล่าว ทำให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ความเป็นภิกษุมีความหมายที่แตกต่างไปจากความเข้าใจของคนทั่วไปในยุคนี้ สมัยนี้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากส่วนใหญ่เข้าใจว่า ผู้ที่ได้ผ่านพิธีกรรม โณณมห่มผ้าเหลืองแล้วนั่นคือ ภิกษุ แต่ตามความเป็นจริง ทรงแสดงไว้ชัดเจนว่า ผู้มันคงที่สละชีวิตคฤหัสถ์ มุ่งประพฤติพรหมจรรย์ นั่นแหละคือ ภิกษุ

ส่วนผู้ที่โกนหัวห่มเหลือง แต่ยังใช้ชีวิตเยี่ยงฆราวาส ไม่ประพฤติตามพระธรรมวินัย ไม่มุ่งขัดเกลากิเลสอกุศลเพื่อประโยชน์สูงสุดที่จะพ้นทุกข์ นั้น **ไม่ใช่ภิกษุ** หรือตายจากความเป็นภิกษุในพระธรรมวินัยแล้ว เนื่องจาก **ภิกษุ** **ไม่ได้อยู่ที่จิวร แต่อยู่ที่พระธรรมวินัย**

ภิกษุในพระธรรมวินัย

นอกจากภิกษุจะต้องเข้าใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แล้ว ท่านยังต้องประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติด้วย

คำว่า “วินัย” ตามพระบาลี ชื่อว่า “เวณยิกะ” หมายถึงเครื่องกำจัดกำจัดอย่างวิเศษ ขัดเกลาย่างวิเศษ โดยมุ่งถึงการกำจัดขัดเกลาสภาพธรรมที่ไม่ดี ที่เป็นอกุศลธรรมและกิเลสทั้งหลาย สภาพธรรมใดที่กำจัดเสียซึ่งความไม่ดี ชื่อว่า วินัย เป็นไปเพื่อความสงบแห่งกิเลสอกุศลทั้งปวง มีราคะ เป็นต้น¹⁰

⁹ พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ภาค ๑ เล่ม ๒ หน้า ๒๖๓

¹⁰ พระวินัยปิฎก มหาวีถัค เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๒๒๓

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงถึงความประพฤติดีทางกายและวาจาอันเป็นการขัดเกลาย่างยิ่งกว่าคฤหัสถ์ ผู้ที่อยู่ในเพศสมณะต้องสงบจริง ๆ **ไม่ใช่** **วุ่นวายฟุ้งซ่านทำกิจการงานเยี่ยงคฤหัสถ์** วินัยคือการขัดเกลາเพื่อความสงบ เป็นสิ่งที่ดีงามในเพศภิกษุ

ทุก ๆ เรื่องในพระวินัยเป็นเรื่องของการขัดเกลา ท่านจึงกล่าวว่า **พระวินัยเป็นรากแก้วของพระศาสนา** แสดงให้เห็นว่า ถ้าไม่เป็นไปเพื่อการขัดเกลา พระธรรมทั้งหมดไร้ประโยชน์ เพราะกลับเป็นไปเพื่อมานะ ความสำคัญตนในเพศภิกษุ ย่อมไม่มีความเจริญในพระธรรม ไม่ได้ขัดเกลา การศึกษาพระธรรมจึงไม่ได้เป็นไปเพื่อการรอดตน ไม่ได้เป็นไปเพื่อลาภหรือสักการะ ด้วยเหตุนี้พระศาสนาจึงดำรงมั่นคงอยู่ได้ เมื่อเป็นไปด้วยการละ

ในทางตรงข้าม หากมีความสำคัญตนในความรู้ สำคัญตนในการบรรลุนิพพาน มีความสำคัญตนในตำรับตำรา มีความสำคัญตนในรูปแบบ ในเพศ ในการที่มีคนนับถือนยกย่อง ผู้นั้นเหมือนตายจากพระธรรมวินัย ไม่มีทางที่จะงอกเงยได้ เนื่องจาก**ไม่ได้ขัดเกลา** ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจะยั่งยืนมีพระวินัยเป็นรากแก้ว ก็เพราะเหตุว่าเป็นเครื่องขัดเกลายิ่ง

เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะบวชเป็นภิกษุต้องมีความสำนึกว่า การที่จะเข้าไปสู่พระธรรมวินัยซึ่งต่างกับคฤหัสถ์ราวฟ้ากับดิน ทุกอย่างต้องเป็นไปเพื่อการขัดเกลาย่างยิ่ง พร้อมทั้งจะเป็นอย่างนั้นหรือไม่ ถ้าไม่พร้อมที่จะเป็นอย่างนั้น ก็**ไม่ใช่ภิกษุ** เพราะภิกษุ**ไม่ได้อยู่ที่จิวร แต่อยู่ที่พระธรรมวินัย** ถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยก็**ไม่ใช่ภิกษุ** และผู้ที่จะได้สาระจริง ๆ จากพระธรรมวินัย ก็คือผู้ที่ได้ขัดเกลากิจจริง ๆ

ที่มาของพระวินัยบัญญัติ

ในสมัยพุทธกาล ผู้ที่มีศรัทธาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาต่างมีความประสงค์ที่จะขัดเกลากิเลสอกุศล แต่เมื่อมีภิกษุจำนวนมากขึ้น ๆ ภิกษุแต่ละ

รูป ต่างเหล่า ต่างชาติ ต่างตระกูล ต่างถิ่น มีความประพคติ มีอุปนิสัย ใจคอ มีกิเลสอกุศลที่ยังไม่ได้ขัดเกลาแตกต่างกัน เมื่อภิกษุจำนวนมากอยู่รวมกัน จึงมีการวางตนและการปฏิบัติต่อผู้อื่นที่ยังไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้อง พระพุทธองค์จึงทรงเริ่มบัญญัติพระวินัยเป็นสิกขาบท (คือ ข้อประพคติปฏิบัติ โดยละเอียดที่จะต้องศึกษาและปฏิบัติตาม) แก่ภิกษุให้ได้ยึดถือและประพคติ ปฏิบัติตาม เป็นการขัดเกลากิเลสอกุศลที่เป็นไปทางกายและทางวาจา

ทั้งนี้พระวินัยนั้นพระพุทธองค์ไม่ได้ทรงกำหนดขึ้นก่อน แต่เมื่อมีเหตุการณ์ที่ภิกษุประพคติปฏิบัติตนไม่ถูกต้องเหมาะสมเกิดขึ้น พระองค์จึงทรงเรียกประชุมสงฆ์ให้พิจารณากรณีเหตุการณ์นั้นๆ เมื่อเห็นพ้องกัน จึงทรงบัญญัติเป็นพระวินัยแต่ละสิกขาบทตามลำดับ และทรงแสดงถึงประโยชน์ของการบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า เพื่อความดีงามและความผาสุกของภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ในขณะเดียวกันก็เพื่อข่มหรือกำราบภิกษุที่ดื้อรั้นว่ายาก เพื่อให้ภิกษุผู้ประพคติ ปฏิบัติดีได้อยู่อย่างผาสุกไม่เดือดร้อน ทั้งพระวินัยยังมีประโยชน์ในการขัดเกลา อกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว และป้องกันไม่ให้อกุศลที่ยังไม่เกิดเกิดขึ้น ทำให้ภิกษุเป็นที่ เลื่อมใสแก่บุคคลที่ยังไม่เลื่อมใส และทำให้บุคคลที่เลื่อมใสแล้วเกิดความเลื่อมใส ยิ่ง ๆ ขึ้น ในขณะเดียวกันก็เพื่อความเจริญและมั่นคงแห่งพระสัทธรรมคำสอน ของพระพุทธองค์ และเป็นการทำให้พระวินัยบัญญัติได้รับการรักษาไว้ให้เคร่งครัด เข้มงวดยิ่งขึ้น¹¹

พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า พระวินัยมีประโยชน์มาก นำมาซึ่งความสุข แก่พวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ข่มพวกที่มีความปรารถนาลามก ยกย่องพวกที่มีความละอาย และคงไว้ซึ่งพระศาสนา พระวินัยนั้นเป็นจุดตั้งวิสัยของพระ สัพพัญญูที่ทรงบัญญัติไว้ดีแล้ว ไม่มีข้อให้สงสัยใดๆ ภิกษุใดฉลาดในพระวินัย ประพคติปฏิบัติด้วยปัญญาอันหลักแหลม ภิกษุนั้นได้ชื่อว่า เป็นผู้ทำประโยชน์

อันควร ทรงอุปมาไว้ว่า คนใดไม่รู้จักโค คนนั้นย่อมรักษาฝูงโคไว้ไม่ได้ คนใด ฝึกหัดที่รู้จักศีล จะรักษาสังวรไว้ได้อย่างไร ฉะนั้น¹²

นอกจากประโยชน์ที่ทรงแสดงไว้ดังกล่าวแล้ว ยังทรงแสดงไว้ด้วยว่า สิกขาบท คือ พระวินัยบัญญัตินั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อพระศาสนา ดังที่ทรงแสดงว่า พระศาสนาจะยืนยาว ดำรงอยู่ได้นาน ก็เพราะการบัญญัติ สิกขาบท การแสดงปาติโมกข์แก่สาวก ถึงแม้การอันตรธานของพระผู้มีพระ ภาค การอันตรธานแห่งสาวกผู้ตรัสรู้ไปแล้วก็ตาม แม้สาวกชั้นหลัง ต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ออกบวชจากตระกูลต่างกัน ก็จงดำรงพระศาสนา ตลอดระยะเวลาอันยาวนานได้เพราะมีสิกขาบท มีปาติโมกข์ ซึ่งเป็นพระวินัย บัญญัติเป็นหลักอยู่ ดุจดอกไม้ต่างพรรณที่กองบนพื้นกระดาน ร้อยดีแล้วด้วย ด้าย ลมย่อมกระจายไม่ได้ ขจัดไม่ได้ กำจัดไม่ได้ซึ่งดอกไม้เหล่านั้น ข้อนั้น เพราะเหตุใด เพราะเขาร้อยดีแล้วด้วยด้าย ฉะนั้น¹³

เพราะฉะนั้น พระวินัยบัญญัติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อภิกษุ ในการคงไว้ซึ่งการประพคติปฏิบัติที่เป็นการขัดเกลาอย่างยิ่งทางกายและ วาจา ในขณะเดียวกันก็เป็นการรักษาพระศาสนาให้ยั่งยืนมั่นคงสืบต่อไปด้วย การประพคติปฏิบัติด้วยความเคารพต่อพระวินัยเป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธองค์ ทรงแสดงไว้ว่า **ดูกร อานนท์ บางทีพวกเธอจะพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า ปาพจน์ มีพระศาสดาล่วงแล้ว พระศาสดาของพวกเราไม่มี ข้อนี้นี้พวกเธอไม่พึงเห็น อย่างนั้น ธรรมก็ดี วินัยก็ดี อันใดอันเราแสดงแล้ว ได้บัญญัติไว้แล้วแก่ พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้น จักเป็นศาสดาแห่งพวกเธอ โดยกาลล่วงไป แห่งเรา**¹⁴

¹¹ พระวินัยปิฎก มหาวีรังค์ เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๓๔๓

¹² พระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๔ ภาค ๑ หน้า ๓๖๖

¹³ พระวินัยปิฎก มหาวีรังค์ ภาค ๑ เล่ม ๑ หน้า ๑๒

¹⁴ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๗๑

พระวินัยบัญญัติไว้อย่างไรบ้าง

พระวินัยบัญญัติที่ทรงแสดง เป็นข้อประพฤติกปฏิบัติที่เป็นการขัดเกลากิเลสอย่างยิ่งทางกายและวาจา โดยทรงกล่าวถึงสิกขาบทที่มีโทษหนักที่สุดไปจนถึงสิกขาบทที่มีโทษเล็กน้อย

เริ่มจากปาราชิก ๔¹⁵ อันได้แก่ การเสพเมถุน ๑ การถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ราคา ๕ มาสกขึ้นไป ๑¹⁶ การฆ่ามนุษย์ ๑ และการอวดอุตริมนุสสรรมที่ไม่มีในตน ๑

สิกขาบทในลำดับต่อมา คือ สังฆาทิเสส ๑๓ ข้อ เกี่ยวกับเรื่องอพรหมจรรย์และการยุ่งเกี่ยวกับหญิง เกี่ยวกับที่อยู่เสนาสนะอันไม่เหมาะสม และเรื่องการทำให้อหิงสางแตกแยกกัน

สิกขาบทถัดมา คือ อนียต ๒ ข้อ เป็นเรื่องการอยู่กับหญิงสองต่อสอง เป็นเหตุให้ต้องอาบัติต่างๆ ได้

ต่อไปคือ สิกขาบทข้อนิสสัคคียปาจิตติย ๓๐ ข้อ เป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับจีวรเครื่องนุ่งห่ม เกี่ยวกับการรับและยืมเงินและทอง การซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของต่างๆ ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับบาตรบริวาร เป็นต้น

สิกขาบทต่อมาเป็นข้อปาจิตติย ๙๒ ข้อ เป็นเรื่องการพูดจาที่เหมาะสม การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสมระวาง การบริโภคที่ไม่มากเกินไป ไม่สะสม ความ

ประพฤติดื้อพิชและสัตว์ที่ถูกต้อง และข้อปฏิบัติต่อกิเลสด้วยกันไม่ให้ทะเลาะเบาะแว้งและเดือดร้อน เป็นต้น

สิกขาบทข้อปาฏิเทสนียะ ๔ ข้อ เป็นเรื่องความเหมาะสมของของเคี้ยวของฉัน

สิกขาบทข้อเสขียวัตถ ๗๕ ข้อ เป็นเรื่องการขัดเกลากิริยามารยาทของชีวิตภิกษุในทุกด้าน

และสุดท้ายเป็นสิกขาบทข้ออิทธิกสมณะ ๗ ข้อ เป็นเรื่องการจัดการข้อขัดแย้งในระหว่างสงฆ์ด้วยกัน

รวมเป็นสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ¹⁷ ที่ภิกษุสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และทรงแสดงโทษแห่งการละเมิดสิกขาบทนั้นๆ ไว้ด้วย

นอกจากนั้น ยังทรงบัญญัติพระวินัยในเรื่องขนบธรรมเนียมของภิกษุ ซึ่งเรียกว่าภิสมาจาร เป็นวัตรปฏิบัติอันดีงามที่ภิกษุพึงกระทำในกิจต่างๆ เช่น ข้อปฏิบัติในการบิณฑบาต ข้อปฏิบัติต่ออุปัชฌาย์ อาจารย์ ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือข้อปฏิบัติต่อภิกษุผู้มาเยือน เป็นต้น หากภิกษุบกพร่องในข้อปฏิบัติเหล่านี้ ก็ถือเป็นความผิดเล็กน้อย ต้องอาบัติทุกกฏ เป็นต้น

การละเมิดพระวินัย

การละเมิดพระวินัยบัญญัตินั้น ท่านกล่าวว่า “อาบัติ” ซึ่งตามพระบาลี หมายถึงการต้องหรือล่วงละเมิดพระวินัยบัญญัติ มีโทษทำให้เป็นผู้ตกไป กล่าวคือ ตกไปจากความดี

จากการประพฤติดื้อพิชพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้ดีแล้ว ภิกษุที่ก้าวล่วงพระวินัยบัญญัติต้องมีโทษตามสมควรแก่พระบัญญัติ โดยเริ่มจากโทษหนักไปจนถึงโทษเบา

¹⁵ พระวินัยปิฎก มหาวีรังก์ เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๓๖

¹⁶ ในพระวินัยปิฎก อทินนาทานสิกขาบท ทรงปรับอาบัติปาราชิก แก่พระภิกษุที่ขโมยสิ่งของมูลค่าตั้งแต่ ๕ มาสกขึ้นไป ซึ่งคำว่า ๕ มาสกในยุคนั้น มีมูลค่าเท่าไร? ก็เป็นปัญหาของพระวินัยธรที่ยากจะวินิจฉัยว่าเป็นเงินกี่บาทในยุคนั้น ซึ่งในอรรถกถาและฎีกา ท่านก็มีหลักเทียบดังนี้ มูลค่าทองคำ น้ำหนักเท่ากับ ๒๐ เมล็ดข้าวเปลือก หรือประมาณ ๐.๕๖ กรัม (ทองคำกรัมละ ๑,๓๕๗ บาท ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙) ตีเป็นเงิน ๗๕๙.๙๒ บาท ซึ่งมูลค่าของทองคำในแต่ละยุคย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามราคาตลาดที่เขาซื้อขายกัน ณ ปัจจุบัน การตีเป็นเงินจำนวนดังกล่าวถือว่า มีค่าเท่ากับ ๕ มาสก การตีความดังกล่าวนี้อาศัยหลักของอรรถกถาและฎีกา ที่ท่านสืบทอดพระวินัยมาตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาล

¹⁷ ดูรายละเอียดในภาคผนวก

เริ่มตั้งแต่อาบัติปาราชิก ๔ ข้อ ซึ่งเป็นอาบัติหนัก หรือ ครุกาบัติ คำว่า “ปาราชิก” พระบาลีเรียกว่า “ปาราชิกโก” คือ พ่ายแพ้แล้ว ถึงแล้วซึ่งความพ่ายแพ้¹⁸ เมื่อภิกษุต้องอาบัตินี้แล้วย่อมพ่ายแพ้จากการที่จะดำรงความเป็นสมณะเพศ โทษของปาราชิก คือ ขาดจากความเป็นภิกษุในทันที ทรงเปรียบเสมือนบุรุษที่ศีรษะขาด ไปไม่เหลือที่หลุดจากขั้วไม่กลับมาเชียวได้อีก ศิลาที่แตกไม่อาจกลับมาติดกันได้ หรือตาลยอดด้วนไม่อาจเจริญเติบโตได้อีก

สำหรับอาบัติหนักอีกหมวดหนึ่ง คือ อาบัติสังฆาติเสส มีจำนวน ๑๓ ข้อ แต่อาบัตินี้เมื่อภิกษุต้องอาบัติแล้วยังแก้ไขได้ แต่ต้องอาศัยคณะสงฆ์ในการประพตวิตร การอยู่กรรม มีปริวาสเป็นต้น¹⁹

ส่วนอาบัติที่มีโทษลดลงมาเรียกว่า ลหุกาบัติ ได้แก่ ฤทธัจฉัย ปาจิตตีย ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และพุทฺธาสิต ซึ่งเป็นอาบัติที่เกิดจากความประพฤติด่าง ๆ ในชีวิตประจำวันที่ไม่ถูกต้อง หยาบกระด้าง ตกไปจากความดี และไม่เหมาะสมแก่เพศบรรชิต ภิกษุผู้ต้องอาบัตินั้นต้องแสดงโทษของตนต่อหน้าภิกษุด้วยกัน พร้อมทั้งมีความจริงใจที่จะไม่กระทำความผิดอย่างนั้นอีก จึงจะพ้นโทษนั้นได้ แต่ก็มีบางสิกขาบทที่ต้องสละวัตถุสิ่งของนั้นก่อนจึงจะแสดงอาบัตินั้นได้ เช่น กรณีภิกษุรับเงินและทอง ต้องสละเงินทองนั้นก่อน จึงจะแสดงอาบัติและพ้นจากโทษนั้นได้ เป็นต้น

อาบัติทุกข้อดังที่กล่าวมามีความสำคัญ เนื่องจากการขัดเกลากิเลสทั้งสิ้น แม้อาบัติบางข้อจะเล็กน้อย ซึ่งอาจจะเกิดจากความไม่สำรวมระวัง

ความมกง่าย ความสะเพร่า และความพลั้งเผลอ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติให้มีโอกาสได้แก้ไขกลับตัว สามารถปลงอาบัติให้พ้นจากโทษนั้น ๆ ได้ การปลงอาบัติหรือแสดงคืนอาบัติ คือ การให้กระทำคืน เป็นการแก้ไขโดยสำนึกว่า ได้กระทำความผิดไปแล้ว และแจ้งให้ได้ทราบทั่วกันถึงความผิดนั้น ๆ จากนั้นปฏิญาณว่าจะสำรวมระวังไม่กระทำความผิดเช่นนั้นอีก²⁰ แต่ภิกษุที่ทำผิดพระวินัยแล้วปลงอาบัติพอเป็นพิธี แล้วกลับมาทำผิดอีกเป็นอาจณ จึงไม่ใช่ว่าการแสดงคืนที่ถูกต้อง ไม่ใช่การสำนึกในความผิด และไม่สำรวมระวังในกาลต่อไป จึงไม่อาจทำให้พ้นโทษไปได้

ทั้งนี้แม้ตามกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งใช้ในการปกครองสงฆ์ ในหมวดนิคหกรรมและการสละสมณเพศ มาตรา ๒๗ ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ภิกษุรูปใดประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจณ ให้ภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ และต้องสึกภายในสามวัน แสดงให้เห็นความสำคัญของการละเมิดพระวินัยไม่ว่าจะเป็นอาบัติหนักหรือเบาก็ตาม

ภิกษุผู้สละผู้ละเมิดพระวินัยนั้น ท่านเรียกว่า “อลัชชี” หมายถึงผู้ไม่มีความละอาย เมื่อรู้ดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่มีเจตนาล่วงละเมิดพระวินัยและปกปิดอาบัตินั้น นำแต่โทษมาสู่ตนโดยส่วนเดียว²¹ อาบัติทุกข้อล้วนมีแต่โทษทั้งสิ้น เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ดี เนื่องจากไม่ได้คำนึงประพฤติดังตามพระดำรัสที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ เป็นการกระทำที่ขัดแย้งต่อกุศลธรรม เป็นการกระทำที่พลาด เพราะไม่สามารถย่างขึ้นสู่ข้อปฏิบัติที่ให้ถึงการรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ หากอุปสมบทเป็นภิกษุแล้วเป็นผู้ไม่ดำรงอยู่ในพระธรรมวินัย กล่าวได้ว่า เป็นผู้ทรยศต่อพระรัตนตรัย เพราะได้ปฏิญาณตนว่าจะเป็นภิกษุ แต่ไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัย ไม่ได้ขัดเกลากิเลสของตนอย่างที่ได้ปฏิญาณไว้ ได้แต่เที่ยวย่ำยีพระธรรมวินัย ท่านจึงเรียกบุคคล

¹⁸ พระวินัยปิฎก มหาวีภังค์ เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๘๑๖

¹⁹ “ปริวาส” หมายถึง “การอยู่ใช้” หรือ “การอยู่รอบ” หรือเรียกสามัญว่า “การอยู่กรรม” (วุฒฐานวิธี) คือ อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของการลงโทษให้ครบกระบวนการ สิ้นสุดกรรมวิธีทุกขั้นตอนของการอยู่ปริวาสกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อยู่ใช้กรรมหรือความผิดที่ได้ล่วงละเมิดพระวินัยต้องอาบัติ “สังฆาติเสส” ซึ่งอาจจะล่วงละเมิดโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ หรืออาจล่วงละเมิดโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ให้พ้นมลทิน หมจดบบริสุทธินี้ไม่มีเหลือเครื่องเศร้าหมองอันจะเป็นอุปสรรคในการประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญในทางจิตของพระภิกษุ

²⁰ พระวินัยปิฎก มหาวีภังค์ เล่ม ๓ หน้า ๗๑๐

²¹ พระวินัยปิฎก มหาวีภังค์ เล่ม ๒ หน้า ๗๔๙

เหล่านี้ว่า เป็นผู้ไม่ละอายอย่างยิ่ง ทำลายคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า และเมื่อไม่ได้กระทำคืนในอาบัติที่ตนเองล่วงละเมิดไปตามพระวินัยแล้ว ถ้ามรณภาพไปในขณะที่ยังมีอาบัติติดตัวอยู่ ก็เป็นผู้มีอบายภูมิเป็นที่ไปในเบื้องหน้า กล่าวคือ ขาดต่อไปย่อมจะไปเกิดในอบายภูมิเท่านั้น

การละเมิดพระวินัยย่อมเป็นการทำลายตนและพระศาสนา

จากการที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ว่า พระธรรมก็ดี พระวินัยก็ดี ที่ทรงแสดงไว้ดีแล้ว จักเป็นศาสดาแห่งพวกเธอในกาลเมื่อทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ดังนี้ การละเมิดพระวินัยของภิกษุโดยอ้อมไม่อาจจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่นไปได้ นอกไปจากเป็นการไม่เคารพ และลบหลู่ต่อพระพุทธองค์เป็นอย่างยิ่ง คงไม่ต้องกล่าวถึงโทษของการขาดความเคารพต่อพระพุทธองค์ในประการแรกนี้ว่ามีผลหนักเพียงใด

นอกจากนั้น การที่ภิกษุละเมิดพระวินัยบัญญัติยังเป็นการทำลายพระศาสนาโดยตรง ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า การดำรงอยู่แห่งพระศาสนาก็ด้วยพระวินัยที่เป็นสิกขาบทที่บัญญัติแล้ว เป็นปาติโมกข์ที่ทรงแสดงแก่สาวกทั้งหลายแล้ว และพระวินัยยังตั้งอยู่ตราบใด ปาพจรรย์ยังมีพระศาสดาไม่ล่วงไปแล้วตราบนั้น²² และอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ด้วยว่า เมื่อพระสูตรต้นตะและพระอภิธรรมละเอียดเลื่อนไปก่อน แต่พระวินัยยังไม่เสื่อมสูญ พระศาสนาชื่อว่า ยังตั้งอยู่ต่อไป²³

ดังนั้น พระวินัยจึงมีความสำคัญต่อพระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่กระทำย่ำยีและละเมิดพระวินัย จึงนำความเสียหายร้ายแรงมาสู่พระศาสนา ซึ่งโทษของการทำลายพระศาสนาย่อมไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยเลย

พระผู้มีพระภาคตรัสเกี่ยวกับภิกษุทุศีลไว้อย่างไรบ้าง

ภิกษุผู้ทุศีลนั้น พระพุทธองค์ตรัสเตือนไว้หลากหลายนัย ทรงแสดงว่า สาวกของตถาคตที่อยู่เสนาสนะอันสงัด เมื่อมีพวกพราหมณ์และคฤหบดี ขวานินคัมและชาวชนบทพากันเข้าไปหา แต่สาวกนั้นมีความปรารถนาอย่างหมกมุ่น ถึงความวุ่นวาย เวียนมาเพื่อความเป็นผู้มักมาก กล่าวคือ ไม่ประพฤติพรหมจรรย์ตามพระธรรมวินัย เช่นนี้ทำให้เกิดอกุศลกรรมอันลามก เศร้าหมอง เป็นเหตุเกิดในภพใหม่ มีความกระวนกระวาย มีทุกข์เป็นวิบาก เป็นที่ตั้งแห่งชาติขรามรณะต่อไป อกุศลกรรมอันลามกนั้นได้ฆ่าสาวกนั้นเสียแล้ว²⁴

ทรงแสดงไว้ชัดเจนว่า ภิกษุนั้นได้ตายจากความเป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ไปแล้ว นอกจากนั้นทรงแสดงว่า ภิกษุที่ไม่มีฉันทะในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและอบรมเจริญปัญญา แม้ภิกษุเหล่านี้จะเดินตามหมู่ภิกษุแล้วประกาศว่า ตนเป็นภิกษุ ตนเป็นภิกษุ ภิกษุนั้นก็ได้แต่เดินตามหมู่ภิกษุ แต่ไม่ใช่ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เปรียบเสมือนลาเดินตามฝูงโค แม้จะร้องว่า ข้าเป็นโค ข้าเป็นโค แต่สีของมันก็เหมือนโค เสียงก็ไม่เหมือน รอยเท้าก็ไม่เหมือน มันได้แต่เดินตามแล้วร้องไปเท่านั้น²⁵

ทรงย้ำให้เห็นถึงความประพัตติของภิกษุที่ไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย แม้จะอ้างตนเองว่าเป็นภิกษุ ผู้นั้นก็ไม่ใช่ภิกษุเลย ส่วนภิกษุบวชใหม่ บวชมาเวลาหนึ่งแล้ว หรือบวชนาน แต่เป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันเลว ก็ไม่ต่างไปจากผ้าเปลือกไม้ แม้ไหมก็สีทราหม สัมผัสหยาบ และราคาถูก แม้กลางไหมกลางเก่า ก็สีทราหม สัมผัสหยาบ และราคาถูก แม้เก่าแล้วก็สีทราหม สัมผัสหยาบ และราคาถูก ผ้าเปลือกไม้ที่คร่ำคร่าแล้ว เขาก็ทำผ้าเช็ดหม้อข้าวบ้าง ทิ้งเสียที่กองขยะบ้าง ไม่ควรคบหาสมาคมกับภิกษุพวกนั้น การให้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ

²² พระวินัยปิฎก มหาวีงศ์ เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๒๔

²³ พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๔ ภาค ๑ หน้า ๓๖๖

²⁴ พระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปปริณัยสก เล่ม ๓ ภาค ๒ หน้า ๒๓

²⁵ พระสูตรต้นตปิฎก อังคุตรนิกาย ติกนิบาต เล่ม ๑ ภาค ๓ หน้า ๔๔๘

คิลานปัจฉิม เกล็ดขบิรหารแกกฤษุเหล่านี้ ไม่มีผลานิสงส์มากเลย²⁶

พระพุทธองค์ยังทรงแสดงความประพฤติของภิกษุผู้กล่าวว่า เป็นอุจหมหาโจร มี ๕ จำพวก คือ ที่ปล้นปัจฉิมจากศรัทธาของชาวบ้าน ปล้นพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ดีแล้ว ปล้นพรหมจรรย์ของภิกษุอื่นผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ ปล้นครุภัณฑ์ ครุบริหารของสงฆ์ และยังปล้นมรรคผลนิพพานอันเป็นโลกุตตรธรรมอีกด้วย ภิกษุผู้สืบล้อมถือคุณที่ตนไม่มีอยู่ ล่องลอย ลักฉ้อเอาด้วยอุบายอันสุขุม พระพุทธองค์ตรัสว่า อันก่อนข้าวของชาวบ้านที่ภิกษุนั้นแล้วด้วยความเป็นขโมยด้วยโดยจิต²⁷

เป็นอุจดังมหาโจรที่เหี้ยมร้ายสักขาบหน้อยใหญ่ เป็นภิกษุผู้เลวทราม ไม่มีความเคารพอย่างแรงกล้าในสิกขา ฟุ้งซ่าน จ้องทอง หลุกหลิก ปากจัด พูดพรา้เพรื่อ หลงลิมสติ ไม่มีสัมปชัญญะ ไม่สำรวม บ้างก็หนักในลาภ หลอกหลวงต้มชาวโลกด้วยการวางทางทำกิริยาอาการให้ได้มาซึ่งลาภสักการะ²⁸

พระพุทธองค์ตรัสถึงภิกษุที่ผู้ศัลและอาบัติ พุดกลบเกลื่อน พุดจาออกนอกเรื่อง แสดงความโกรธและไม่ยำเกรงเมื่อตนถูกภิกษุอื่นว่ากล่าวโทษว่า เปรียบดังสมณะแกลบ เป็นสมณะหยากเยื่อ ควรแก่การขับ ควรแก่การกำจัดออกจากหมู่ เพราะอยู่ไปย้อมทำลายคณะสงฆ์ เปรียบดังหญ้าที่ทำลายต้นข้าว เปรียบดังข้าวลีบ ข้าวตายรวงในนาที่สมบูรณ์ เพราะกลายเป็นหญ้าที่ทำลายข้าวดีอื่น ๆ เปรียบเสมือนข้าวเปลือกที่หัก ลีบ ต้องคัดออกไปจากข้าวเปลือกดี ที่กล่าวว่าสมณะแกลบเพราะไม่มีแก่น เป็นสมณะหยากเยื่อเพราะไม่สะอาดและเป็นมลทิน²⁹

พระพุทธองค์ตรัสถึงภิกษุเปรต ภิกษุลามก หรือ ปาปภิกษุ บริโภคปัจฉิม ๔ ที่ชาวบ้านถวายด้วยศรัทธา แต่ไม่สำรวมทั้งทางกายและวาจา ไม่ดำรงชีพโดยชอบ เทียวเล่นตามอำเภอใจ ภายหลังถูกไฟไหม้อยู่ในนรก เกิดในเปตโลก³⁰

พระพุทธองค์ตรัสถึงการเป็นโมฆบุรุษของภิกษุที่กระทำการที่ไม่ควรกระทำ ทำสิ่งที่มีแต่โทษ ชื่อว่า ได้ต้องอสังฆกรรมอันเป็นเรื่องของชาวบ้าน เป็นมรรยาทของชนชั้นต่ำอันชั่วหยาบ ไม่เป็นไปแก่ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสแก่ชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว เป็นคนเลี้ยวยาก เป็นคนบำรุงยาก มกมาก ไม่สันโดษ คลุกคลี เกียจคร้าน³¹

ภิกษุผู้ศัลท่านเปรียบดังโจรว่า เป็นเสนียด ภิกษุนี้ย่อมลักปัจฉิมของคนเหล่าอื่น เพราะเป็นผู้มิใช่สมณะ แต่มีความสำคัญว่าเป็นสมณะ และผู้ศัลเช่นนี้ท่านเรียกอีกด้วยว่า คนดำ ในคำว่า อปคตกาฬโก³²

ทรงแสดงว่า ภิกษุผู้ศัลเป็นอุจดังโจร³³ เป็นคนพาล เป็นคนหลงเป็นขโมย ส่วนภิกษุผู้ศัลที่ชอบสะสมสิ่งของเครื่องบริโภคต่าง ๆ ไว้มากมาย ทรงเรียกว่า เป็นผู้มิชีวิตอยู่อย่างเศรษฐีหัวล้าน มิใช่ชีวิตอยู่อย่างผู้เป็นสมณะ เพราะชื่อว่า ผู้สะสมอาภิส³⁴

พระดำรัสของพระพุทธองค์แสดงให้เห็นถึงความน่าละอาย น่ารังเกียจของภิกษุผู้ศัลในประการต่าง ๆ ไม่ได้เป็นเรื่องดีเรื่องประเสริฐใด ๆ เลยแก่ผู้ที่บวชเข้ามาเป็นภิกษุแล้วไม่สามารถประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้

²⁶ พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ติกนิบาต เล่ม ๑ ภาค ๓ หน้า ๔๘๙

²⁷ พระวินัยปิฎก มหาวีถังค์ เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๖๑๑

²⁸ พระวินัยปิฎก มหาวีถังค์ เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๖๐๙

²⁹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย สัตตก-อฏฐก-นวกนิบาต เล่ม ๔ หน้า ๓๒๖

³⁰ พระวินัยปิฎก มหาวีถังค์ เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๖๕๗

³¹ พระวินัยปิฎก มหาวีถังค์ เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๓๙๒

³² พระวินัยปิฎก มหาวีถังค์ เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๓๖๑

³³ พระวินัยปิฎก มหาวีถังค์ เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๑๔

³⁴ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๒๑๐

การบวชเป็นภิกษุไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงถึงโทษภัยของภิกษุผู้ทุศีลที่จะต้องได้รับ เพื่อทำให้เกิดความสำนึกและกลับตัวใหม่อีกด้วย โดยตรัสว่า ภิกษุผู้มีธรรมลามก มีความประพฤติดสกปรกน่ารังเกียจ ปกปิดกรรมชั่ว มิใช่สมณะ แต่ปฏิกุณฺเณว่าเป็นสมณะ มิใช่ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ แต่ปฏิกุณฺเณว่าประพฤติพรหมจรรย์ เน่าใน มีความกำหนัดกล้า เป็นดังหยากเยื่อ นั้น ถูกบุรุษเอาหอกลอมด้วยน้ำมันพุ่งใส่กลางอก ยังดีเสียกว่าการยินดีที่มีผู้ศรัทธามากราบไหว้

เอาแผ่นเหล็กแดงที่ไฟกำลังลุกโชติช่วงนาคายตนเอง ยังดีเสียกว่าการห่มจีวรที่มีผู้มีศรัทธามาวาย

ถูกบุรุษมีกำลังเอาขอเหล็กแดงที่ไฟกำลังลุกโชติช่วงเกี่ยวปาก แล้วเอาก้อนเหล็กแดงกรอกลงไปให้ไหม้ริมฝีปากไปจนออกทางทวาร ยังดีเสียกว่าการบริโภคอาหารที่เขาถวายด้วยศรัทธา

ให้บุรุษผู้มีกำลังจับที่ศีรษะหรือที่คอ แล้วให้นั่งทับหรือนอนทับเตียงหรือตั้งเหล็กแดงที่มีไฟกำลังลุกโชติช่วงนั้น ยังดีกว่าใช้สอยเตียงตั้งที่ชาวบ้านศรัทธานำมาถวาย

ให้บุรุษมีกำลังจับเอาเท้าขึ้นเอาหัวลง โยนลงในหม้อเหล็กแดงที่มีไฟกำลังลุกโชติช่วง ถูกไฟเผาเดือดดุจฟองน้ำในหม้อเหล็กแดงนั้น บางครั้งลอยขึ้นข้างบน บางครั้งจมลงข้างล่าง บางครั้งลอยไปขวาง ๆ นี้ ยังดีกว่าใช้สอยวิหารเสนาสนะที่มีผู้มีศรัทธาถวายให้

ทั้งนี้การได้รับทุกขเวทนาจากการถูกหอกลอมพุ่งใส่ การถูกเหล็กแดงร้อนนาคาย ถูกกรอกปากด้วยก้อนเหล็กแดงร้อน ถูกจับนั่งนอนบนเหล็กร้อนหรือถูกจับโยนลงหม้อเหล็กแดงร้อนนั้น เมื่อถึงแก่ความตายก็หมดไปซึ่งทุกขเวทนาในอภัพพณินทธานั้น แต่การที่เป็นภิกษุทุศีล ยินดีในการกราบไหว้และยินดีในปัจจัยต่างๆ ที่มีผู้ศรัทธานำมาถวายนั้น โทษที่จะได้รับย่อมเป็นไปเพื่อความพินาศ มิใช่ประโยชน์ เพื่อทุกข์ตลอดกาลนานแก่บุคคลผู้ทุศีลนั้น และบุคคล

ผู้ทุศีลนั้นเมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก³⁵ นั่นคือโทษอันร้ายแรงที่ภิกษุผู้ทุศีลจะได้รับในกาลต่อๆ ไปในภายภาคหน้า

การกระทำละเมิดพระวินัยเป็นอาบัติชื่อว่า อาณาวิตถัมมะ ชื่อว่าเป็นอันตรายิกธรรม เพราะทำอันตรายต่อสวรรค์และนิพพาน³⁶

ทุศีลด้วยการบิดเบือนพระธรรมวินัยบาปหนัก

ภิกษุผู้ทุศีลที่กระทำอาบัติทั้งหนักและเบา นั้น หากไม่สำนึก แต่หาข้อแก้ตัวว่า ไม่ได้ทำอาบัติ หาข้อยกเว้นพระวินัยบัญญัติมาอ้าง กระทำให้พระวินัยมัวหมอง บิดเบือนให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดในพระวินัยซึ่งเป็นเรื่องการขัดเกลาร่างอย่างแท้จริง และมีภิกษุบางพวกอาศัยความเป็นรัตตัญญู คือบวชนาน อาศัยความเป็นอุปัชฌาย์ เป็นอาจารย์ มียศ มีชื่อเสียง มีชนหมู่มากเป็นบริวาร แต่มีมิจฉาทิฐิ กระทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ใช่เพื่อความสุข ไม่เกื้อกูล แต่เป็นไปเพื่อความพินาศแก่ชนมาก ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายด้วย³⁷ เมื่อกล่าวพระวินัยให้เป็นไปอย่างอื่นนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบในข้อนี้ดี จึงได้ตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพวกที่แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ฯลฯ ที่แสดงสิ่งที่มีวินัยว่าเป็นวินัย ฯลฯ ที่แสดงสิ่งที่เป็นวินัยว่าไม่เป็นวินัย ฯลฯ ที่แสดงคำพูดอันตถาคตมิได้ภาสิตไว้ มิได้กล่าวไว้ว่า ตถาคตภาสิตไว้ กล่าวไว้ ฯลฯ ที่แสดงคำพูดอันตถาคตได้ภาสิตไว้ ได้กล่าวไว้ว่า ตถาคตมิได้ภาสิตไว้ มิได้กล่าวไว้ ฯลฯ ที่แสดงกรรมอันตถาคตมิได้ประพฤติว่าตถาคตประพฤติ ฯลฯ ที่แสดงกรรมอันตถาคตได้ประพฤติว่าตถาคตมิได้ประพฤติ ฯลฯ ที่แสดงสิ่งอันตถาคตมิได้บัญญัติไว้ว่าตถาคตบัญญัติไว้ ฯลฯ ที่แสดงสิ่งอันตถาคต

³⁵ พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย สัตตก-อฏฺฐก-นวกนิบาติ ภาค ๔ หน้า ๒๑๔

³⁶ พระวินัยปิฎก มหาวีถก เล่ม ๒ หน้า ๗๒๑

³⁷ พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต เล่ม ๓ หน้า ๒๑๐

บัญญัติไว้ว่าตถาคตมิได้บัญญัติไว้ ภิคุเหล่านั้นชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อไม่
เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อไม่เป็นความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อมิใช่
ประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทวดาและ
มนุษย์ทั้งหลาย ทั้งภิคุทั้งหลายเหล่านั้นย่อมประสบปาปมิใช่บุญเป็นอันมาก
และย่อมยังสัตว์ธรรมนี้ให้อันตรธาน.³⁸

ภิคุพวกที่แสดงอนาบัติว่าเป็นอาบัติ³⁹ ฯลฯ ที่แสดงอาบัติว่าเป็น
อนาบัติ ฯลฯ ที่แสดงลหุกาบัติว่าเป็นครุกาบัติ ฯลฯ ที่แสดงครุกาบัติว่าเป็น
ลหุกาบัติ ฯลฯ ที่แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ ฯลฯ ที่แสดง
อาบัติที่ไม่ชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติชั่วหยาบ ฯลฯ ที่แสดงอาบัติมีส่วนเหลือ⁴⁰
ว่าเป็นอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ฯลฯ ที่แสดงอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติ
ที่มีส่วนเหลือ ฯลฯ ที่แสดงอาบัติที่ทำคืนได้ว่าเป็นอาบัติทำคืนไม่ได้ ฯลฯ ที่
แสดงอาบัติที่ทำคืนไม่ได้ว่าเป็นอาบัติทำคืนได้ ภิคุเหล่านั้นชื่อว่า เป็นผู้
ปฏิบัติเพื่อไม่เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อไม่เป็นความสุขแก่ชนเป็นอันมาก
เพื่อมิใช่ประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทวดา
และมนุษย์ทั้งหลาย ทั้งภิคุทั้งหลายเหล่านั้นย่อมประสบปาปมิใช่บุญเป็น
อันมาก และย่อมยังสัตว์ธรรมนี้ให้อันตรธาน.⁴¹

ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงข้างต้น ทำให้เห็นถึงโทษมหันต์ของการที่
บวชเป็นภิคุแล้วไม่สามารถประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยได้
จริงอยู่ที่ท่านกล่าวว่า การบวชดี แต่ต้องดีด้วยการดำรงเพศภิคุในพระธรรม
วินัย ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับบุคคลที่ไม่มีอหิชาศัยที่แท้จริง ดังนั้น จึงเป็นเรื่อง
สำคัญสำหรับผู้ใดก็ตามที่ประสงค์จะบวชที่ต้องได้รับความรู้ความเข้าใจและ
ข้อมูลที่ถูกต้องในเรื่องนี้ เพื่อพิจารณาให้ถ่องแท้ก่อนตัดสินใจ

³⁸ พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย เอกนิบาต เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๑๗๖

³⁹ สิ่งที่ไม่เป็นอาบัติแก่ภิคุผู้ไม่รู้ อยู่ ไม่มีโดยจิต ไม่ประสงค์จะให้ตาย ไม่ประสงค์จะทอด
ไม่ประสงค์จะปล่อย (สูกะ) ชื่อว่า อนาบัติ. ตามอรรถกถา อนาปัตติวรรคที่ ๑๒ หน้า ๑๕๒

⁴⁰ อาบัติที่กระทำคืนได้

⁴¹ พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย เอกนิบาต เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๑๗๘

บวชตามประเพณีไม่ใช่บวชตามพระธรรมวินัย

เมื่อได้ทราบและได้เข้าใจอย่างแท้จริงตามพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดง
ข้างต้นเกี่ยวกับการบวช และภิคุในพระธรรมวินัยแล้ว จึงทำให้เกิดคำถาม
ต่อค่านิยมของการบวชเป็นภิคุและการดำรงเพศภิคุในปัจจุบันว่า ตรงตาม
พระพุทธพจน์และเป็นไปตามพระธรรมวินัยหรือไม่ สำหรับในประเทศไทย
นั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การบวชส่วนใหญ่เป็นเพียงประเพณี หรือค่านิยม
ที่ชาวไทยเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีแล้ว ควรบวชเรียนเพื่อทำความดี เพื่อแสวงหา
กุศล เพื่อเรียนรู้พระธรรมคำสอน หรือบางคนก็มีเหตุผลอื่นที่เข้ามาบวช ดังที่มี
การกล่าวล้อเลียนว่า บวชใช้หนี้ บวชหนีตำรวจ บวชสวดมาลัย บวชไกลกังวล
บวชเป็นเจ้าพ่อ บวชล่อข้าวเย็น บวชเล่นล้อตเตอร์ เป็นต้น ซึ่งเหตุผลแห่งการ
บวชดังกล่าว ไม่ใช่เกิดจากการมีอหิชาศัยใหญ่ หรืออหิชาศัยที่เกิดจากความ
จริงใจของผู้ที่จะบวชเป็นภิคุตามพระธรรมวินัย ดังที่ได้ทรงแสดงไว้ข้างต้น
และควรแก่การเน้นย้ำอีกครั้งใน ๒ ประการสำคัญคือ

อหิชาศัยประการแรก คือ เห็นโทษของกิเลสในชีวิตคฤหัสถ์จึงสละ
อาคารบ้านเรือน สละตำแหน่ง หน้าที่ การงาน ยศลาบรรดาศักดิ์ สละ
ทรัพย์สินเงินทอง สละวงศาคณาญาติ สละชีวิตคฤหัสถ์โดยสิ้นเชิง เป็นการ
สละตลอดชีวิต ไม่ใช่การสละชั่วคราวอย่างที่ปัจจุบันนิยมทำกันเป็นอาทิ
สองอาทิตย์ เดือนสองเดือน เป็นต้น นั่นไม่ใช่อหิชาศัยในการสละที่แท้จริง
เมื่อสละแล้ว ต้องขัดเกลาภิเลสทางกายและวาจาในเพศบรรพชิตอย่างเคร่งครัด

อหิชาศัยประการที่สอง คือ มีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของการ
ศึกษา และประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง ด้วย
เห็นภัยในสังสารวัฏฏ์ มุ่งสู่หนทางพ้นทุกข์อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแต่ต้องการ
เรียนเพื่อประดับความรู้ หรือเพียงต้องการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตทางโลก
ภิคุจึงมีกิจเพียง ๒ ประการ คือ คั่นถุระ ศึกษาเล่าเรียนพระธรรม และ
วิปัสสนาธุระ เจริญความรู้ความเข้าใจอันเป็นปัญญาที่จะรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรม

ที่ทรงแสดง นี่เป็นหน้าที่และเป็นกิจสำคัญสองประการของภิกษุ ไม่ใช่กิจหรือหน้าที่อื่น

หากผู้บวชขาดอภัยสำคัญสองประการนี้แล้ว ไม่สมควรที่จะบวชเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากผู้บวชจะไม่สามารถประพฤติปฏิบัติได้ตามพระธรรมวินัย หรือประพฤติปฏิบัติได้บ้างนิดๆ หน่อยๆ ไม่เคร่งครัด การบวชเช่นนี้ย่อมไม่ทำให้เกิดประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อความสุขความเจริญของตนอย่างแท้จริง และถ้าเพเลียงพล้ำกระทำผิดพระวินัย ย่อมกลับจะทำให้ได้รับโทษจากการอาบัติ ทุกศีล ประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสมแก่เพศบรรพชิต ดังที่ทรงได้แสดงไว้โดยเอนกปริยายข้างต้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการทำลายพระธรรมวินัย เป็นการทำลายพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ และทำให้ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชนทั้งหลายเสื่อมถอยไปอีก เป็นโทษแก่ผู้อื่นอีกด้วย เช่นนี้จึงมีแต่โทษสถานเดียวเท่านั้น

ไม่ต้องบวชก็ทำได้

การศึกษาและประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์นั้น สามารถทำได้ทุกเพศไม่ว่าจะเป็นภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา และหากเป็นผู้ที่มีอภัยมั่นคงในการขัดเกลาจิตใจอย่างจริงจังสมควรจะบวชเป็นภิกษุ ส่วนผู้ที่ยังมีความติดข้องในชีวิตคฤหัสถ์ ก็ศึกษาและประพฤติปฏิบัติพระธรรมในเพศของอุบาสก อุบาสิกาได้

ในสมัยพุทธกาลมีอุบาสกและอุบาสิกาเป็นจำนวนมากที่ศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรมจนเป็นพระอริยบุคคล ท่านเหล่านั้นมีจำต้องละอาคารบ้านเรือน ทรัพย์สมบัติ วงศาคณาญาติ ออกบวชแต่อย่างใด ท่านศึกษาประพฤติปฏิบัติพระธรรมได้เป็นอย่างดีในเพศฆราวาส

แต่ในยุคปัจจุบัน เนื่องจากความเข้าใจที่ผิดๆ ทำให้คิดกันว่า การบวชจะทำให้ได้บุญ ได้กุศล และทดแทนบุญคุณแก่บิดามารดาญาติพี่น้อง ความเชื่อ

เช่นนี้เกิดจากความต้องการเพียงรูปแบบ คือ การทำพิธีกรรม การโกนหัว ห่มเหลืองเท่านั้น จึงเข้าใจไปว่าลูกผู้ชายควรบวชทุกคน และจัดให้มีการบวชกันจำนวนมากๆ โดยละเลยสาระสำคัญของการสละความติดข้องต่างๆ และมุ่งศึกษา ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์อย่างเคร่งครัดตามอภัยสำคัญของแต่ละบุคคล

เพราะฉะนั้น เรื่องนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาต่างๆ ของการละเมิดพระธรรมวินัยทั้งหลาย ทั้งหนักและเบา กลับกลายเป็นว่า **แทนที่จะได้บุญกุศล สุขความเจริญ กลับนำมาซึ่งโทษภัยอันร้ายแรงต่อผู้บวช ต่อคนรอบข้าง และสังคม เพราะไม่ได้กระทำกิจของพระศาสนา จึงกลายเป็นการทำลายพระศาสนา** ส่วนคนที่ส่งเสริมให้บวชกลับเป็นผู้ช่วยทำลายบุคคลนั้นไปด้วย เป็นเรื่องที่ชาวพุทธต้องพิจารณาใคร่ครวญให้มากด้วยเหตุและผลจริง ๆ

ภิกษุเป็นเพศรองรับคุณธรรมอันสูงยิ่ง

การบวชชั่วคราวชั่วคราว แก้ววันสืบทวน หรือบวชตามกิจกรรมนิยม ในเทศกาลต่างๆ เช่น เข้าพรรษา (สามเดือน) เป็นต้น การบวชลักษณะนี้เป็นการจัดขึ้นเฉพาะกิจ บวชเป็นการส่วนตัว หรือมีการจัดเป็นการบวชหมู่ เป็นกิจกรรมระยะสั้นๆ โดยเข้าใจว่า เพื่อให้ผู้ที่บวชได้มีโอกาสประพฤติปฏิบัติธรรมในระยะเวลาที่พอจะเป็นไปได้สำหรับคนที่ไม่มีเวลามากนัก การบวชลักษณะนี้เกิดจากความนิยมของชนรุ่นหลังๆ ที่คิดค้นหาวิธีการต่างๆ ที่คิดว่า จะทำให้ได้บุญกุศลจากการบวช แต่กรณีเหล่านี้ไม่มีในสมัยพุทธกาล ไม่มีการประกาศเชิญชวนให้มาบวชกันสามวันเจ็ดวัน หรือประกาศให้มาบวชกันมาก ๆ การกระทำเช่นนี้ เป็นการลดทอนคุณค่าของเพศภิกษุลงอย่างมาก เพราะสมัยก่อนแต่ละท่านบวชกันตลอดชีวิตโดยศรัทธาที่แท้จริงในพระศาสนา

ในครั้งพุทธกาลนั้น อุบาสกอุบาสิกาศึกษาและประพฤติปฏิบัติธรรมในเพศฆราวาสจนประจักษ์แจ้งความจริงเป็นพระอริยบุคคล คือ เป็นพระโสดาบันก็มี เป็นพระสกทาคามีก็มี เป็นพระอนาคามีก็มี แต่พอถึงความเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านไม่อาจครองเพศคฤหัสถ์ต่อไปได้อีก เนื่องจากกิเลสทั้งหมดถูกดับแล้ว จึงต้องครองเพศที่สูงยิ่งโดยเข้าสู่เพศบรรพชิต ดำรงความเป็นภิกษุ เมื่อยังต้องดำเนินชีวิตอยู่ต่อไป

ดังนั้นภิกษุจึงเป็นเพศที่ประเสริฐ เพราะต้องมีการประพฤติปฏิบัติตามรอยพระบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติอย่างไร ภิกษุก็ประพฤติตามอย่างนั้น และพระพุทธองค์ตรัสว่า *ภิกษุเป็นสมณะในเชื้อสายคากยบุตร เปรียบดังบุตรอันเกิดจากพระอรุณ* ซึ่งหมายถึงพระปัญญาของพระองค์เลยทีเดียว

ตามข้อความในอรรถกถาแสดงไว้ว่า ในช่วงพันปีที่สามหลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพานแล้ว คือ ช่วงเวลาปัจจุบันนี้ โลกนี้จะมีเพียงแต่พระอนาคามี⁴² ซึ่งท่านไม่จำเป็นต้องดำรงชีพด้วยเพศภิกษุแต่อย่างใด ดังนั้น จะเห็นได้ว่า **เพศภิกษุเป็นเพศที่สูงยิ่งจริงๆ ไม่ใช่ใครจะบวชเข้ามาเล่นๆ สามวันเจ็ดวัน** แต่การบวชเป็นเรื่องที่ต้องจริงจัง และต้องเป็นผู้ที่ตรง มิฉะนั้นเป็นโทษแก่ตนเอง ในเมื่อไม่ได้มีอริยาศัยในการขัดเกลากิเลสอย่างจริงจัง ไม่ได้ศึกษาพระวินัยอย่างละเอียดลออถี่ถ้วน เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้อง นอกจากนั้นการบวชในระยะสั้นๆ ย่อมไม่มีโอกาสได้ศึกษาพระธรรมวินัยให้ลึกซึ้งพอ เมื่อสึกไปแล้วก็จะละทิ้งโอกาสที่จะได้ศึกษาพระธรรมไปเสีย เป็นเรื่องที่ควรพิจารณาถึงประโยชน์ที่แท้จริงในเรื่องนี้ให้ชัดเจนจริงๆ

จะบวชทำไม หากตอบไม่ถูก บวชจะกลายเป็นบาป

เมื่อได้เข้าใจถูกต้องอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการบวช และการเป็นภิกษุตามพระธรรมวินัยแล้ว เมื่อถูกถามว่า จะบวชทำไม หากตอบคำถามนั้นด้วยความจริงใจแล้ว ย่อมรู้ตัวเองดีว่า ควรที่จะบวชหรือไม่ หากคำตอบที่ได้ คือ บวชเพราะอยากบวชด้วยเหตุผลร้อยแปดประการ แต่ไม่ใช่บวชด้วยความเข้าใจพระธรรมวินัยและมีอริยาศัยที่จะสละเพศคฤหัสถ์ แล้วก็ยังบวช ท่านกล่าวว่า **ผู้นั้นเป็นผู้ลักขโมยเพศภิกษุ หรือเรียกได้ว่าปลอมบวช** กลายเป็นนักบวชจอมปลอม ซึ่งย่อมส่งผลเสียอย่างร้ายแรงต่อตนเองและพระศาสนาเป็นอย่างมาก **บวชก็กลับกลายเป็นบาป**

เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะบวชจึงควรพิจารณาไตร่ตรอง ไม่กระทำให้เกิดความเสียหายดังกล่าว หากยังไม่แน่ใจในอริยาศัยของตนเอง ก็สามารถทดลองประพฤติปฏิบัติรักษาพระวินัยตามแบบภิกษुक่อนสักระยะหนึ่ง ซึ่งย่อมจะทำให้เห็นว่า ตนเองมีอริยาศัยที่จะสละเพศคฤหัสถ์จริงหรือไม่ ส่วนผู้ที่มีศรัทธาและสนใจพระพุทธศาสนา แต่ไม่มีอริยาศัยที่จะขัดเกลาอย่างเคร่งครัดเหมือนอย่างภิกษุ ก็สามารถศึกษาและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมในเพศคฤหัสถ์ได้จนกระทั่งถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล ไม่จำเป็นต้องบวชเป็นภิกษุแต่อย่างใด ทั้งยังไม่เกิดผลเสียใดๆ แก่ตนและพระศาสนาเลย

เมื่อมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมมากขึ้น ประพฤติปฏิบัติได้ตามพระธรรมมากขึ้นๆ ย่อมเป็นคนดีของสังคม ได้ทดแทนบุญคุณจากความดีนั้นให้แก่บุพการีได้ถูกต้องและทันที ไม่ต้องรอ อีกทั้งเป็นการสืบทอดพระศาสนาและดำรงพระสัทธรรมให้ยั่งยืนอย่างแท้จริงต่อไปได้ จึงกล่าวได้ว่า เป็นบุญกุศลอันเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง.

⁴² พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ หน้า ๔๙๐

ภาคผนวก

ปาราชิก ๔

๑. ภิกษุเสพเมถุน ต้องปาราชิก
๒. ภิกษุถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ได้ราคา ๕ มาสกต้องปาราชิก
๓. ภิกษุแกล้งฆ่ามนุษย์ให้ตาย ต้องปาราชิก
๔. ภิกษุขูดอดตริมนุสสธรรมชาติ (คือธรรมชาติอันยิ่งของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน ต้องปาราชิก

สังฆาทิเสส ๑๓

๑. ภิกษุแกล้งทำให้น้ำสุจิคเลื้อน ต้องสังฆาทิเสส
๒. ภิกษุมีความกำหนัดอยู่ จับต้องกายหญิง ต้องสังฆาทิเสส
๓. ภิกษุมีความกำหนัดอยู่ พุดเกี่ยวหญิง ต้องสังฆาทิเสส
๔. ภิกษุมีความกำหนัดอยู่ พุดล่อให้หญิงบำเรอตนด้วยกาม ต้องสังฆาทิเสส
๕. ภิกษุชักส่อให้ชายหญิงเป็นสามีภรรยา กัน ต้องสังฆาทิเสส
๖. ภิกษุสร้างกุฎิที่ต้องก่อและโบกด้วยปูนหรือดิน ซึ่งไม่มีใครเป็นเจ้าของ จำเพาะ เป็นที่อยู่ของตน ต้องทำให้ได้ประมาณ โดยยาวเพียง ๑๒ คืบ พระสุคต โดยกว้างเพียง ๗ คืบ วัดในร่มไม้ และต้องให้สงฆ์แสดงที่ไว้ก่อน ถ้าไม่ให้สงฆ์แสดงที่ไว้ก็ดี ทำให้เกินประมาณก็ดี ต้องสังฆาทิเสส
๗. ถ้าที่อยู่ซึ่งจะสร้างขึ้นนั้น มีทายกเป็นเจ้าของ ทำให้เกินประมาณนั้นได้ แต่ต้องให้สงฆ์แสดงที่ไว้ก่อน ถ้าไม่ให้สงฆ์แสดงที่ไว้ก่อน ต้องสังฆาทิเสส
๘. ภิกษุโกรธเคือง แกล้งโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล ต้องสังฆาทิเสส
๙. ภิกษุโกรธเคือง แกล้งหาเลศโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิก ต้องสังฆาทิเสส
๑๐. ภิกษุพากเพียรเพื่อจะทำลายสงฆ์ให้แตกกัน ภิกษุอื่นห้าม ไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส

๑๑. ภิกษุประพฤติดุคตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์นั้น ภิกษุอื่นห้าม ไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส
๑๒. ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรม เพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส
๑๓. ภิกษุประทุษร้ายตระกูล คือ ประจบคฤหัสถ์ สงฆ์ไล่เสียจากวัด กลับว่าติเตียนสงฆ์ ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส

อนียต ๒

๑. ภิกษุหนึ่งในที่ลับตา กับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนที่ควรเชื่อได้มาพูดขึ้นด้วยธรรม ๓ อย่าง คือ ปาราชิก หรือสังฆาทิเสส หรือปาจิตติยอย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใด ให้ปรับอย่างนั้น หรือเชื่อว่าจำเพาะธรรมอย่างใด ให้ปรับอย่างนั้น
๒. ภิกษุหนึ่งในที่ลับตา กับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนที่ควรเชื่อได้มาพูดขึ้นด้วยธรรม ๒ อย่าง คือ สังฆาทิเสส หรือปาจิตติย อย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใด ให้ปรับอย่างนั้น หรือเชื่อว่าจำเพาะธรรมอย่างใด ให้ปรับอย่างนั้น

นิสสัคคียปาจิตติย ๓๐

แบ่งเป็น ๓ วรรค มีวรรคละ ๑๐ ลิกขาบท

จิรวรรคที่ ๑

๑. ภิกษุทรงอธิการจิรวได้เพียง ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ถ้าล่วง ๑๐ วันไป ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๒. ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้คืนหนึ่ง ต้องนิสสัคคียปาจิตติย เว้นไว้แต่ได้สมมติ

๓. ถ้าผ้าเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุประสงค์จะทำจีวรแต่ยังไม่พอ ถ้ามีที่หวังว่าจะได้อีก ฟังเก็บผ้านั้นไว้ได้เพียงเดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเก็บไว้ให้เกินเดือนหนึ่งไป แม้ถึงยังมีที่หวังว่าจะได้อยู่ ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๔. ภิกษุใช้นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ให้ซักก็ตี ให้ย้อมก็ตี ให้ทุบก็ตี ซึ่งจีวรเก่า ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๕. ภิกษุรับจีวรแต่มีอนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยนกัน ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๖. ภิกษุขอจีวรต่อคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา ได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีสมัยที่จะขอจีวรได้ คือ เวลาภิกษุมีจีวรอันโจรลักไป หรือมีจีวรอันพินาศเสีย
๗. ในสมัยเช่นนั้น จะขอเขาได้ก็เพียงผ้านุ่งผ้าห่มเท่านั้น ถ้าขอให้เกินกว่านั้น ได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๘. ถ้าคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา เขาพูดว่า เขาจะถวายจีวรแก่ภิกษุชื่อนี้ ภิกษุนั้นทราบความแล้ว เข้าไปพูดให้เขาถวายจีวรอย่างนั้นอย่างนี้ ที่มีราคาแพงกว่าดีกว่าที่เขากำหนดไว้เดิม ได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๙. ถ้าคฤหัสถ์ผู้จะถวายจีวรแก่ภิกษุมีหลายคน แต่เขาไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา ภิกษุไปพูดให้เขารวมทุนเข้าเป็นอันเดียวกัน ให้ซื้อจีวรที่แพงกว่าดีกว่าที่เขากำหนดไว้เดิม ได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๑๐. ถ้าใครๆ นำทรัพย์สินมาเพื่อค่าจีวรแล้วถามภิกษุว่า ใครเป็นไวยาวัจกรของเธอ ถ้าภิกษุต้องการจีวร ก็พึงแสดงคนวัดหรืออุบาสกว่า ผู้นี้เป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ครั้นเขามอบหมายไวยาวัจกรนั้นแล้ว สั่งภิกษุว่า ถ้าต้องการจีวร ให้เข้าไปหาไวยาวัจกร ภิกษุนั้นพึงเข้าไปหาเขาแล้วทวงว่า เราต้องการจีวร ดังนี้ ได้ ๓ ครั้ง ถ้าไม่ได้จีวร ไปยืนแต่พอเขาเห็น ได้ ๖ ครั้ง ถ้าไม่ได้ ขึ้นไปทวงให้เกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์ ถ้าไปทวงและยืนครบกำหนดแล้ว ไม่ได้จีวร จำเป็น

ต้องไปบอกเจ้าของเดิมว่า ของนั้นไม่สำเร็จประโยชน์แก่ตน ให้เขาเรียกเอาของเขาคืนเสีย

โกสิยวรรคที่ ๒

๑. ภิกษุหล่อสันถัตด้วยขนเจียมเจือด้วยไหม ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๒. ภิกษุหล่อสันถัตด้วยขนเจียมดำล้วน ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๓. ภิกษุจะหล่อสันถัตใหม่ ฟังใช้ขนเจียมดำ ๒ ส่วน ขนเจียมขาวส่วนหนึ่ง ขนเจียมแดงส่วนหนึ่ง ถ้าใช้ขนเจียมดำเกิน ๒ ส่วนขึ้นไป ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๔. ภิกษุหล่อสันถัตใหม่แล้ว ฟังใช้ให้ได้ ๖ ปี ถ้ายังไม่ถึง ๖ ปี หล่อใหม่ ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ได้สมมติ
๕. ภิกษุจะหล่อสันถัต ฟังตัดเอาสันถัตเก่าคืบหนึ่งโดยรอบมาปกลงในสันถัตที่หล่อใหม่ เพื่อจะทำลายให้เสีย ถ้าไม่ทำดังนี้ ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๖. เมื่อภิกษุเดินทางไกล ถ้ามีใครถวายขนเจียม ต้องการก็รับได้ ถ้าไม่มีใครนำมา นำมาเองได้เพียง ๓ โยชน์ ถ้าให้เกิน ๓ โยชน์ไป ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๗. ภิกษุใช้นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ให้ซักก็ตี ให้ย้อมก็ตี ให้สาบก็ตี ซึ่งขนเจียม ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์.
๘. ภิกษุรับเองก็ตี ใช้ให้ผู้อื่นรับก็ตีซึ่งทองและเงิน หรือยินดีทองและเงินที่เขาเก็บไว้เพื่อตน ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๙. ภิกษุทำการซื้อขายด้วยรูปียะ คือ ของที่เขาใช้เป็นทองและเงิน ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์
๑๐. ภิกษุแลกเปลี่ยนสิ่งของกับคฤหัสถ์ ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์

ปัตตวรรคที่ ๓

๑. บาตรนอกจากบาตรอธิฐานเรียกอธิเรกบาตร อธิเรกบาตรนั้นภิกษุเก็บไว้ได้เพียง ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้ล่วง ๑๐ วันไป ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๒. ภิกษุมีบาตรร้าวยังไม่ถึง ๑๐ นิ้ว ขอบาตรใหม่แต่คฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา ได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๓. ภิกษุรับประเคนเภสัชทั้ง ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย แล้วเก็บไว้ฉันได้เพียง ๗ วันเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้ล่วง ๗ วันไป ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๔. เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่อีกเดือนหนึ่ง คือ ตั้งแต่แรมค่ำหนึ่ง เดือน ๗ จึงแสวงหาผาอาบน้ำฝนได้ เมื่อฤดูร้อนเหลืออยู่อีกถึงเดือน คือ ตั้งแต่ขึ้นค่ำหนึ่ง เดือน ๘ จึงทำนุได้ ถ้าแสวงหา หรือทำนุให้ต่ำกว่ากำหนดนั้นเข้ามา ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๕. ภิกษุให้จีวรแก่ภิกษุอื่นแล้ว โกรธ ชิงเอาคืนมาเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นชิงเอามาก็ดี ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๖. ภิกษุขอด้วยแต่คฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา เอามาให้ช่างหูกทอเป็นจีวร ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๗. ถ้าคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา สั่งให้ช่างหูกทอจีวร เพื่อจะถวายแก่ภิกษุ ถ้าภิกษุไปกำหนดให้เขาทำให้ดีขึ้นด้วยจะให้รางวัลแก่เขา ต้องนิสสัคคียปาจิตติย
๘. ถ้าอีก ๑๐ วันจะถึงวันปวารณา คือ ตั้งแต่ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ถ้าทายกรับจะถวายผ้าจำนำพรรษา ก็รับเก็บไว้ได้ แต่ถ้าเก็บไว้เกินกาลจีวรไป ต้องนิสสัคคียปาจิตติย กาลจีวรนั้นดังนี้ ถ้าจำพรรษาแล้ว ไม่ได้กรานกฐินนับแต่วันปวารณาไปเดือนหนึ่ง คือ ตั้งแต่แรมค่ำหนึ่ง เดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๑๒ ถ้าได้กรานกฐินนับแต่วันปวารณาไป ๕ เดือน คือ ตั้งแต่

แรมค่ำหนึ่ง เดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๔

๙. ภิกษุจำพรรษาในเสนาสนะปาซึ่งเป็นที่เปลี่ยน ออกพรรษาแล้ว อยากจะเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในบ้าน เมื่อมีเหตุก็เก็บไว้ได้เพียง ๖ ค่ำ เป็นอย่างยิ่ง ถ้าเก็บไว้ให้เกิน ๖ ค่ำไป ต้องนิสสัคคียปาจิตติย เว้นไว้แต่ได้สมมติ
๑๐. ภิกษุรู้อยู่ น้อมลากที่เขาจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน ต้องนิสสัคคียปาจิตติย

ปาจิตติย ๙๒ ลิกขาบท

มุลาวาทวรรคที่ ๑ มี ๑๐ ลิกขาบท

๑. พุดบด ต้องปาจิตติย
๒. ด่าภิกษุ ต้องปาจิตติย
๓. ส่อเสียดภิกษุ ต้องปาจิตติย
๔. ภิกษุสอนธรรมแก่นุปสัมบัน ถ้าว่าพร้อมกัน ต้องปาจิตติย
๕. ภิกษุนอนในที่มุง ที่บังอันเดียวกันกับอนุปสัมบัน เกิน ๓ ค่ำขึ้นไป ต้องปาจิตติย
๖. ภิกษุนอนในที่มุง ที่บังอันเดียวกันกับผู้หญิง แม้ในคืนแรกต้องปาจิตติย
๗. ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้หญิง เกินกว่า ๖ ค่ำขึ้นไป ต้องปาจิตติย
๘. ภิกษุบอกอุตตริมนุสสธรรมที่มีจริงแก่นุปสัมบัน ต้องปาจิตติย
๙. ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นแก่นุปสัมบัน ต้องปาจิตติย
๑๐. ภิกษุขุดเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นขุดก็ดีซึ่งแผ่นดิน ต้องปาจิตติย

ภุตคามวรรคที่ ๒ มี ๑๐ ลิกขาบท

๑. ภิกษุพราภของเขี้ยวซึ่งเกิดอยู่กับที่ ให้หลุดจากที่ ต้องปาจิตติย
๒. ภิกษุประพุดอนาจาร สงฆ์เรียกตัวมาถาม แกล้งพุดกลบเกลื่อนก็ดี นิ่งเสียไม่พุดก็ดี ถ้าสงฆ์สวดประกาศข้อความนั้นจบ ต้องปาจิตติย

๓. ภิกษุติเตียนภิกษุอื่นที่สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทำการสงฆ์ ถ้าเธอทำโดยชอบ ตีเตียนเปล่า ๆ ต้องปาจิตตีย์
๔. ภิกษุเอาเตียง ตั้ง พูก แก้ว อี้ ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้ว เมื่อหลีกไปจากที่นั้น ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ใช่ให้ผู้อื่นเก็บก็ดี ไม่มอบหมายแก่ผู้อื่นก็ดี ต้องปาจิตตีย์
๕. ภิกษุเอาที่นอนของสงฆ์ปูนอนในกุฏิสงฆ์แล้ว เมื่อหลีกไปจากที่นั้น ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ใช่ให้ผู้อื่นเก็บก็ดี ไม่มอบหมายแก่ผู้อื่นก็ดี ต้องปาจิตตีย์
๖. ภิกษุรู้อยู่ว่า กุณินี้มีผู้อยู่ก่อน แกล้งไปนอนเปียด ด้วยหวังจะให้ผู้อยู่ก่อน คับแคบใจเข้าก็จะหลีกไปเอง ต้องปาจิตตีย์
๗. ภิกษุโกรธเคืองภิกษุอื่น นุดคร่าไล่ออกจากกุฏิสงฆ์ ต้องปาจิตตีย์
๘. ภิกษุนั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี บนเตียงก็ดี บนตั่งก็ดี อันมีเท้าไม่ได้ตรึงให้แน่น ซึ่งเขาวางไว้บนร่างร้านที่เขาเก็บของในกุฏิ ต้องปาจิตตีย์
๙. ภิกษุจะเอาดินหรือปูนโบกหลังคากุฏิ พึงโบกได้แต่เพียง ๓ ชั้น ถ้าโบกเกินกว่านั้น ต้องปาจิตตีย์
๑๐. ภิกษุรู้อยู่ว่า น้ำมีตัวสัตว์ เอรอดหญ้าหรือดิน ต้องปาจิตตีย์

โอวาทวรรคที่ ๓ มี ๑๐ สิกขาบท

๑. ภิกษุที่สงฆ์ไม่ได้สมมติ สั่งสอนนางภิกษุณี ต้องปาจิตตีย์
๒. แม้ภิกษุที่สงฆ์สมมติแล้ว ตั้งแต่อาทิตย์ตกแล้วไปสอนนางภิกษุณี ต้องปาจิตตีย์
๓. ภิกษุเข้าไปสอนนางภิกษุณีถึงในที่อยู่ ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่นางภิกษุณีเจ็บ
๔. ภิกษุติเตียนภิกษุอื่นว่า สอนนางภิกษุณีเพราะเห็นแก่ลาภ ต้องปาจิตตีย์
๕. ภิกษุให้จีวรแก่นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยนกัน
๖. ภิกษุเย็บจีวรของนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นเย็บก็ดี ต้องปาจิตตีย์

๗. ภิกษุชวนนางภิกษุณีเดินทางด้วยกัน แม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ทางเปลี่ยว
๘. ภิกษุชวนนางภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน ขึ้นน้ำก็ดี ล่องน้ำก็ดี ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ข้ามฟาก
๙. ภิกษุรู้อยู่ ฉันทของเคี้ยวของฉัน ที่นางภิกษุณีบังคับให้ควให้สัถ์เขาถวาย ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ควให้สัถ์เขาเริ่มไว้ก่อน
๑๐. ภิกษุนั่งก็ดี นอนก็ดี ในที่ลับสองต่อสองกับนางภิกษุณี ต้องปาจิตตีย์

โภชนวรรคที่ ๔ มี ๑๐ สิกขาบท

๑. อาหารในโรงทานที่ทั่วไปไม่นิยมบุคคล ภิกษุไม่เจ็บไข้ ฉันทได้แต่เฉพาะวันเดียว แล้วต้องหยุดเสียในระหว่าง ต่อไปจึงฉันทได้อีก ถ้าฉันทติด ๆ กัน ตั้งแต่สองวันขึ้นไป ต้องปาจิตตีย์.
๒. ถ้าทายกเขามานิมนต์ ออกซื้อโภชนะทั้ง ๕ อย่าง คือ ข้าวสุก ขนمسด ขนมห้าง ปลา เนื้อ อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าไปรับของนั้นมาหรือฉันทของนั้นพร้อมกันตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย คือ เป็นใช้อย่าง ๑ หน้าจิวรกาลอย่าง ๑ เวลาทำจิวรอย่าง ๑ เดินทางไกลอย่าง ๑ ไปทางเรืออย่าง ๑ อยู่มากด้วยกันบิณฑบาตไม่พอฉันทอย่าง ๑ โภชนะเป็นของสมณะอย่าง ๑
๓. ภิกษุรับนิมนต์แห่งหนึ่ง ด้วยโภชนะทั้ง ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ไม่ไปฉันทในที่นิมนต์นั้น ไปฉันทเสียที่อื่น ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ยกส่วนที่รับนิมนต์ไว้ก่อนนั้นให้แก่ภิกษุอื่นเสีย หรือหน้าจิวรกาลและเวลาทำจิวร
๔. ภิกษุเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน ทายกเขาเอาขนมมาถวายเป็นอันมาก จะรับได้เป็นอย่างมากเพียง ๓ บาตรเท่านั้น ถ้ารับให้เกินกว่านั้น ต้องปาจิตตีย์. ของที่รับมามากเช่นนั้น ต้องแบ่งให้ภิกษุอื่น
๕. ภิกษุฉันทค้างอยู่ มีผู้เอาโภชนะทั้ง ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งเข้ามาประเคน

ห้ามเสียแล้ว ลูกจากที่นั่นแล้ว ฉันของเคี้ยวของฉันซึ่งไม่เป็นเดน
ภิกษุใช้ หรือไม่ได้ทำวินัยกรรม ต้องปาจิตตีย์

๖. ภิกษุรู้อยู่ว่า ภิกษุอื่นห้ามภัตรแล้ว [ตามสิกขาบทหลัง] คิดจะยกโทษเธอ
แก่งเอาของเคี้ยวของฉันที่ไม่เป็นเดนภิกษุใช้ ไปล่อให้เธอดฉัน ถ้าเธอ
ฉันแล้ว ต้องปาจิตตีย์
๗. ภิกษุฉันของเคี้ยวของฉันที่เป็นอาหารในเวลาวิกาล คือ ตั้งแต่เที่ยงแล้วไป
จนถึงวันใหม่ ต้องปาจิตตีย์.
๘. ภิกษุฉันของเคี้ยวของฉันที่เป็นอาหารซึ่งรับประเคนไว้ค้างคืน ต้องปาจิตตีย์
๙. ภิกษุขอโภชนะอันประณีต คือ ข้าวสุกระคนด้วยเนยใสเนยข้น น้ำมัน
น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม ต่อคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่
ปวราณา เอามาฉัน ต้องปาจิตตีย์
๑๐. ภิกษุกินอาหารที่ไม่มีผู้ให้ คือ ยังไม่ได้รับประเคน ให้ล่วงทวารปาก
เข้าไป ต้องปาจิตตีย์. เว้นไว้แต่น้ำและไม้สีฟัน

อเจลกวรรคที่ ๔ มี ๑๐ สิกขาบท

๑. ภิกษุให้ของเคี้ยวของฉันแก่นักบวชนอกศาสนาด้วยมือตน ต้องปาจิตตีย์
๒. ภิกษุชวนภิกษุอื่นไปเที่ยวบิณฑบาตด้วยกัน หวังจะประพุดิอนาจาร ไล่เธอ
กลับมาเสีย ต้องปาจิตตีย์
๓. ภิกษุสำเร็จการนั่งแทรงแขงในสกุลที่กำลังบริโภคอาหารอยู่ ต้องปาจิตตีย์
๔. ภิกษุนั่งอยู่ห้องกับผู้หญิง ไม่มีผู้ชายอยู่เป็นเพื่อน ต้องปาจิตตีย์
๕. ภิกษุนั่งในที่แจ้งกับผู้หญิงสองต่อสอง ต้องปาจิตตีย์
๖. ภิกษุรับนิมนต์ด้วยโภชนะทั้ง ๕ แล้ว จะไปในที่อื่นจากที่นิมนต์นั้น
ในเวลาก่อนฉันก็ดี ฉันกลับมาแล้วก็ดี ต้องลาภิกษุที่มีอยู่ในวัดก่อนจึงจะ
ไปได้ ถ้าไม่ลาก่อนเที่ยวไป ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย คือ จีวรกาล

และเวลาทำจีวร

๗. ถ้าเขาปวราณาด้วยปัจจัยสี่เพียง ๓ เดือน พึงขอเขาได้เพียงกำหนดนั้น
เท่านั้น ถ้าขอให้เกินกว่ากำหนดนั้นไป ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่เขา
ปวราณาอีก หรือปวราณาเป็นนิตย
๘. ภิกษุไปดูกระบวนทัพที่เขายกไปเพื่อจะรบกัน ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุ
๙. ถ้าเหตุที่ต้องไปมีอยู่ พึงไปอยู่ได้ในกองทัพเพียง ๓ วัน ถ้าอยู่ให้เกินกว่า
กำหนดนั้น ต้องปาจิตตีย์
๑๐. ในเวลาที่อยู่ในกองทัพตามกำหนดนั้น ถ้าไปดูเขารบกันก็ดี หรือดูเขา
ตรวจพลก็ดี ดูเขาจัดกระบวนทัพก็ดี ดูหมู่เสนาที่จัดเป็นกระบวนแล้วก็ดี
ต้องปาจิตตีย์

สุราปานวรรคที่ ๖ มี ๑๐ สิกขาบท

๑. ภิกษุดื่มน้ำเมา ต้องปาจิตตีย์
๒. ภิกษุจี้ภิกษุ ต้องปาจิตตีย์
๓. ภิกษุว่ายน้ำเล่น ต้องปาจิตตีย์
๔. ภิกษุแสดงความไม่เอื้อเฟื้อในวินัย ต้องปาจิตตีย์
๕. ภิกษุหลอนภิกษุให้กลัวผี ต้องปาจิตตีย์
๖. ภิกษุไม่เป็นไข้ ติดไฟให้เป็นเปลวเองก็ดี ไข้ให้ผู้อื่นติดก็ดีเพื่อจะผิง ต้อง
ปาจิตตีย์ ติดเพื่อเหตุอื่น ไม่เป็นอาบัติ
๗. ภิกษุอยู่ในมัชฌิมประเทศ ๑๕ วันจึงอาบน้ำได้หนหนึ่ง ถ้าไม่ถึง ๑๕ วัน
อาบน้ำ ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็น
๘. ภิกษุได้จีวรใหม่มา ต้องพินทุด้วยสี ๓ อย่าง คือ เขียว คราม โคลน
ดำคล้ำ อย่างใดอย่างหนึ่งก่อน จึงนุ่งห่มได้ ถ้าไม่ทำพินทุก่อนแล้วนุ่งห่ม
ต้องปาจิตตีย์
๙. ภิกษุวิกัปจีวรแก่ภิกษุหรือสามเณรแล้ว ผู้รับยังไม่ได้ถอนนุ่งห่มจีวรนั้น

ต้องปาจิตติย์

๑๐. ภิกษุช้อนบริขาร คือ บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง กล่องเข็ม ประคดเอว สิ่งใด
สิ่งหนึ่งของภิกษุอื่นด้วยคิดว่าจะล้อเล่น ต้องปาจิตติย์

สัปปาณวรรคที่ ๗ มี ๑๐ สิกขาบท

๑. ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน ต้องปาจิตติย์
๒. ภิกษุรู้ยู่ ว่า น้ำมีตัวสัตว์ บริโภคน้ำนั้น ต้องปาจิตติย์
๓. ภิกษุรู้ยู่ ว่า อธิกรณ์นี้สงฆ์ทำแล้วโดยชอบ เลิกถอนเสีย กลับทำใหม่
ต้องปาจิตติย์
๔. ภิกษุรู้ยู่ แกล้งปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่น ต้องปาจิตติย์
๕. ภิกษุรู้ยู่ เป็นอุปัชฌายะอุปสมบทกุลบุตรผู้มีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี ต้อง
ปาจิตติย์
๖. ภิกษุรู้ยู่ ชวนพ่อค้าผู้ชอนภาษีเดินทางด้วยกัน แม่สินระยะบ้านหนึ่ง
ต้องปาจิตติย์
๗. ภิกษุชวนผู้หญิงเดินทางด้วยกัน แม่สินระยะบ้านหนึ่ง ต้องปาจิตติย์
๘. ภิกษุกล่าวคัดค้านธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวด
ประกาศข้อความนั้นจบ ต้องปาจิตติย์
๙. ภิกษุคบภิกษุเช่นนั้น คือ ร่วมกินก็ดี ร่วมอุโบสถสังฆกรรมก็ดี ร่วมนอน
ก็ดี ต้องปาจิตติย์
๑๐. ภิกษุเกลี้ยกล่อมสามเณร ที่ภิกษุอื่นให้พินาศแล้ว เพราะโทษที่กล่าวคัดค้าน
ธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ให้เป็นผู้อุปัฏฐากก็ดี ร่วมกินก็ดี ร่วมนอน
ก็ดี ต้องปาจิตติย์

สทธรรมิกวรรคที่ ๘ มี ๑๒ สิกขาบท

๑. ภิกษุประพฤตินาจาร ภิกษุอื่นตักเตือน พุฒผัดเพี้ยนว่า ยังไม่ได้ถาม
ท่านผู้รู้ก่อน ข้าพเจ้าจักไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ต้องปาจิตติย์
๒. ภิกษุอื่นทอ้งปาติโมกข์อยู่ ภิกษุแกล้งพูดให้เธอคลายอุตสาหะ ต้อง
ปาจิตติย์
๓. ภิกษุต้องอาบัติแล้วแกล้งพูดว่า ข้าพเจ้าพึงรู้เดียงนี้เองว่าข้อนี้มาในพระ
ปาติโมกข์ ถ้าภิกษุอื่นรู้ยู่ ว่า เธอเคยรู้มาก่อนแล้ว แต่แกล้งพูดกันเขาว่า
พึงสวดประกาศความข้อนั้น เมื่อสงฆ์สวดประกาศแล้ว แกล้งทำไม่รู้อีก
ต้องปาจิตติย์
๔. ภิกษุโกรธ ให้ประหารแก่ภิกษุอื่น ต้องปาจิตติย์
๕. ภิกษุโกรธ เจื้อมือดุจให้ประหารแก่ภิกษุอื่น ต้องปาจิตติย์
๖. ภิกษุโจทก์ฟ้องภิกษุอื่น ด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ต้องปาจิตติย์
๗. ภิกษุแกล้งก่อความรำคาญให้เกิดแก่ภิกษุอื่น ต้องปาจิตติย์
๘. เมื่อภิกษุวิวาทกันอยู่ ภิกษุไปแอบฟังความ เพื่อจะได้รู้ว่าเขาว่าอะไรตน
หรือพวกของตน ต้องปาจิตติย์.
๙. ภิกษุให้ฉันทะ คือ ความยอมให้ทำสังฆกรรมที่เป็นธรรมแล้ว ภายหลัง
กลับติเตียนสงฆ์ผู้ทำกรรมนั้น ต้องปาจิตติย์
๑๐. เมื่อสงฆ์กำลังประชุมกันตัดสินข้อความข้อหนึ่ง ภิกษุใดอยู่ในที่ประชุมนั้น
จะหลีกไปในขณะที่ตัดสินข้อนั้นยังไม่เสร็จ ไม่ให้ฉันทะก่อนลุกไปเสีย
ต้องปาจิตติย์
๑๑. ภิกษุพร้อมกับสงฆ์ให้จีวรเป็นบำเหน็จแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งแล้ว ภายหลัง
กลับติเตียนภิกษุอื่นว่า ให้เพราะเห็นแก่หน้ากัน ต้องปาจิตติย์
๑๒. ภิกษุรู้ยู่ น้อมลาภที่หายกเขาตั้งใจจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล ต้อง
ปาจิตติย์

รัตนวรรคที่ ๙ มี ๑๐ ลิกขาบท

๑. ภิกษุไม่ได้รับอนุญาตก่อน เข้าไปในห้องที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จอยู่กับพระมเหสี ต้องปาจิตตีย์
๒. ภิกษุเห็นเครื่องบริโภคนของคฤหัสถ์ตกอยู่ ถือเอาเป็นของเก็บได้เองก็ดี ให้ผู้อื่นถือเอาก็ดี ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ของนั้นตกอยู่ในวัด หรือในที่อาศัย ต้องเก็บไว้ให้แก่เจ้าของ ถ้าไม่เก็บ ต้องทุกกฏ
๓. ภิกษุไม่บอกลาภิกษุอื่นที่มีอยู่ในวันก่อน เข้าไปบ้านในเวลาวิกาล ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่การด่วน
๔. ภิกษุทำกลองเข้มด้วยกระดูกก็ดี ด้วยงาก็ดี ด้วยเขากก็ดี ต้องปาจิตตีย์ ต้องต้อยกลองนั้นเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก
๕. ภิกษุทำเตียงหรือตั้ง พิงทำให้มีเท้าเพียง ๘ นิ้วพระสุคต เว้นไว้แต่แม่แคร่ ถ้าทำให้เกินกำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก
๖. ภิกษุทำเตียงหรือตั้งหุ้มนุ่น ต้องปาจิตตีย์ ต้องรื้อเสียก่อนจึงแสดงอาบัติตก
๗. ภิกษุทำผ้าปูนั่ง พิงทำให้ได้ประมาณ ประมาณนั้นยาว ๒ ศีบพระสุคต กว้างศีบครึ่ง ชายศีบหนึ่ง ถ้าทำให้เกินกำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก
๘. ภิกษุทำผ้าปิดแผล พิงทำให้ได้ประมาณ ประมาณนั้นยาว ๔ ศีบพระสุคต กว้าง ๒ ศีบ ถ้าทำให้เกินกำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก
๙. ภิกษุทำผ้าอาบน้ำฝน พิงทำให้ได้ประมาณ ประมาณนั้นยาว ๖ ศีบพระสุคต กว้าง ๒ ศีบครึ่ง ถ้าทำให้เกินกำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก
๑๐. ภิกษุทำจีวรให้เท่าจีวรพระสุคตก็ดี เกินกว่านั้นก็ดี ต้องปาจิตตีย์ ประมาณ

จีวรพระสุคตนั้น ยาว ๙ ศีบพระสุคต กว้าง ๖ ศีบ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก

ปาฏิเทสนียะ ๔

๑. ภิกษุรับของเคี้ยวของฉันแต่มีนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ด้วยมือของตนมาบริโภค ต้องปาฏิเทสนียะ
๒. ภิกษุฉันอยู่ในที่นิมนต์ ถ้ามีนางภิกษุณีมาส่งทายกให้เอาสิ่งนั้นส่งนัถวาย เธอพึงไล่นางภิกษุณินั้นให้ถอยไปเสีย ถ้าไม่ไล่ ต้องปาฏิเทสนียะ
๓. ภิกษุไม่เป็นไข้ เขาไม่ได้นิมนต์ รับของเคี้ยวของฉันในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสขมาบริโภค ต้องปาฏิเทสนียะ
๔. ภิกษุอยู่ในเสนาสนะป่าเป็นที่เปลี่ยว ไม่เป็นไข้ รับของเคี้ยวของฉันที่ทายกไม่ได้แจ้งความให้ทราบก่อน ด้วยมือของตนมาบริโภค ต้องปาฏิเทสนียะ

เสขียวัตถ ๗๕

จัดเป็น ๔ หมวด หมวดที่ ๑ เรียกว่า สารูป, หมวดที่ ๒ เรียกว่า โภชน ปฏิสังยุตต์, หมวดที่ ๓ เรียกว่า อัมมเทสนาปฏิสังยุตต์, หมวดที่ ๔ เรียกว่า ปกิณณกะ

หมวดที่ ๑ : สารูป มี ๒๖ ข้อ

(ว่าด้วยความเหมาะสมแก่สมณเพศในการประพฤติปฏิบัติต่อชุมชน)

๑. พึงศึกษาว่า “เราจักนุ่งเป็นปริมนทล.”
๒. พึงศึกษาว่า “เราจักห่มเป็นปริมนทล.”
๓. พึงศึกษาว่า “เราจักปกปิดกายดีไปในละแวกบ้าน.”
๔. พึงศึกษาว่า “เราจักปกปิดกายดีนั่งในละแวกบ้าน.”
๕. พึงศึกษาว่า “เราจักสำรวมดีไปในละแวกบ้าน.”

๖. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักสำรวมดินนั่งในละแวกบ้าน.”
๗. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักมีตาทอดลงไปในละแวกบ้าน.”
๘. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักมีตาทอดลงนั่งในละแวกบ้าน.”
๙. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ไปในละแวกบ้าน ด้วยทั้งเง็กผ้า.”
๑๐. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่นั่งในละแวกบ้าน ด้วยทั้งเง็กผ้า.”
๑๑. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ไปในละแวกบ้าน ด้วยทั้งความหวัระลั่น.”
๑๒. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่นั่งในละแวกบ้าน ด้วยทั้งความหวัระลั่น.”
๑๓. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน.”
๑๔. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักมีเสียงน้อยนั่งในละแวกบ้าน.”
๑๕. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่โยกกายไปในละแวกบ้าน.”
๑๖. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่โยกกายนั่งในละแวกบ้าน.”
๑๗. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ไกวแขนไปในละแวกบ้าน.”
๑๘. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ไกวแขนนั่งในละแวกบ้าน.”
๑๙. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่โคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน.”
๒๐. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่โคลงศีรษะนั่งในละแวกบ้าน.”
๒๑. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ทำความค้ำไปในละแวกบ้าน.”
๒๒. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ทำความค้ำนั่งในละแวกบ้าน.”
๒๓. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่คลุม (ศีรษะ) ไปในละแวกบ้าน.”
๒๔. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่คลุม (ศีรษะ) นั่งในละแวกบ้าน.”
๒๕. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ไปในในละแวกบ้าน ด้วยทั้งความกระโหย่ง.”
๒๖. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่นั่งในในละแวกบ้าน ด้วยทั้งความรัดเข่า.”

หมวดที่ ๒ : โภชนปฏิบัติยุด มี ๓๐ ข้อ (ว่าด้วยการฉันอาหาร)

๑. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักรับบิณฑบาตโดยเอื้อเฟื้อ.”
๒. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักจ้องดูอยู่ในบาตรรับบิณฑบาต.”

๓. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักรับบิณฑบาตมีสุปะ (แกง) เสมอกัน.”
๔. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักรับบิณฑบาตเสมอขอบ.”
๕. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักฉันบิณฑบาตโดยเอื้อเฟื้อ.”
๖. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักจ้องดูอยู่ในบาตรฉันบิณฑบาต.”
๗. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักฉันบิณฑบาตไม่แหง.”
๘. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักฉันบิณฑบาตมีสุปะ (แกง) เสมอกัน.”
๙. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ขยุมลงแต่ยอดฉันบิณฑบาต.”
๑๐. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่กลบแกงก็ดี กับข้าวก็ดี ด้วยข้าวสุก อาศัยความอยากได้มาก.”
๑๑. ฟังศึกษาว่า “เราไม่อาพาธ จักไม่ขอสุปะ (แกง) ก็ดี ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนฉัน.”
๑๒. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่เพ่งโพนทะนาลาดดูบาตรของผู้อื่น.”
๑๓. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่ก.”
๑๔. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักทำคำข้าวให้กลมกล่อม.”
๑๕. ฟังศึกษาว่า “เมื่อคำข้าวยังไม่นำมาถึง เรารู้จักไม่อ้าช่องปาก.”
๑๖. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักอยู่ จักไม่สอดมือทั้งนั้นเข้าในปาก.”
๑๗. ฟังศึกษาว่า “ปากยังมีคำข้าวเรารู้จักไม่พูด.”
๑๘. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันเคาะคำข้าว.”
๑๙. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันกัดคำข้าว.”
๒๐. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันทำให้ตู่.”
๒๑. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันสลัดมือ.”
๒๒. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันทำเมล็ดข้าวตก.”
๒๓. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันแลบลั่น.”
๒๔. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันทำเสียงจับๆ.”
๒๕. ฟังศึกษาว่า “เรารู้จักไม่ฉันทำเสียงซู่ๆ”

๒๖. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่ฉันเลียมือ.”
๒๗. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่ฉันขอดบาตร.”
๒๘. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่ฉันเลียริมฝีปาก.”
๒๙. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่รับโอน้ำด้วยมือเปื้อนอาภิส.”
๓๐. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่เทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน.”

หมวดที่ ๓ : ธัมมเทศนาปฏิสังยุต มี ๑๖ ข้อ (ว่าด้วยการแสดงธรรม)

๑. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้มีร่มในมือ.”
๒. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้มีไม้พลองในมือ.”
๓. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้มีศัสตราในมือ.”
๔. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้มีอาวุธในมือ.”
๕. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้สวมเชียงเท้า.”
๖. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้สวมรองเท้า.”
๗. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ไปในยาน.”
๘. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้อยู่บนที่นอน.”
๙. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้นั่งรัดเข่า.”
๑๐. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้พันศีรษะ.”
๑๑. ฟังศึกษาว่า “เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้คลุมศีรษะ.”
๑๒. ฟังศึกษาว่า “เรานั่งอยู่ที่แผ่นดินจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ ผู้นั่งบนอาสนะ.”
๑๓. ฟังศึกษาว่า “เรานั่งบนอาสนะต่ำจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ ผู้นั่งบนอาสนะสูง.”
๑๔. ฟังศึกษาว่า “เรายืนอยู่ จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ผู้นั่งอยู่.”
๑๕. ฟังศึกษาว่า “เราเดินไปข้างหลังจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ ผู้เดินไปข้างหน้า.”

๑๖. ฟังศึกษาว่า “เราเดินไปนอกทางจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ็บไข้ผู้ไปอยู่ในทาง.”

หมวดที่ ๔ : ปกิณณกะ มี ๓ ข้อ (เป็นหมวดเบ็ดเตล็ด)

๑. ฟังศึกษาว่า “เราไม่อาพาธ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ.”
๒. ฟังศึกษาว่า “เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะบนของสดเขียว.”
๓. ฟังศึกษาว่า “เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะบนน้ำ.”

อธิกธรรมาสมถะ ๗ (ระงับอธิกธรรมา ๗ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น)

๑. ความระงับอธิกธรรมาในที่พร้อมหน้าสงฆ์ ในที่พร้อมหน้าบุคคล ในที่พร้อมหน้าวัตถุ ในที่พร้อมหน้าธรรม เรียกสัมมุขวินัย
๒. ความที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติแก่พระอรหันต์ว่า เป็นผู้มีสติเต็มที เพื่อจะไม่ให้ใครโจทด้วยอาบัติ เรียกสตีวินัย
๓. ความที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติแก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว เพื่อจะไม่ให้ใครโจทด้วยอาบัติที่เธอทำในเวลาเป็นบ้า เรียกอมูพหวินัย
๔. ความปรับอาบัติตามปณิญาของจำเลยผู้รับเป็นสัตย์ เรียกปณิญาตกรณะ
๕. ความตัดสินเอาตามคำของคนมากเป็นประมาณ เรียกเยภยูลิกา
๖. ความลงโทษแก่ผู้ผิด เรียกตัสสปาปิยลิกา
๗. ความให้ประนีประนอมกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ต้องชำระความเดิม เรียกตินวัตถการวินัย

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์โดยย่อของมูลนิธิฯ คือ ศึกษาและปฏิบัติธรรม เผยแพร่พระพุทธตามแนวพระไตรปิฎก จัดพิมพ์เอกสารประกอบการศึกษาพระไตรปิฎก เผยแพร่เป็นสาธารณกุศล

คณะกรรมการบริหาร

ประธานกรรมการ	นางสาวสุจินต์ บริหารวนเขตต์
รองประธานกรรมการ	นางสาวดวงเดือน บาร์มีธรรม
กรรมการ	นางสงวน สุจริตกุล
	พลเอก สพรัง กัลยาณมิตร
	นาวาอากาศตรี เกื้อกุล แสนทอง
	หม่อมบงกชปรียา ยุคล
	นาย จรรย์ ภักดีธนากุล
กรรมการและற்றுญิก	นางสาวประภัสสร เทตระกุล
กรรมการและเลขานุการ	พลตรี ดร. วีระ พลวัฒน์

ท่านที่ประสงค์จะพิมพ์หนังสือของมูลนิธิฯ
เพื่อเป็นธรรมบรรณาการในการกุศล หรือมีศรัทธาจะสมทบทุนมูลนิธิฯ
และสนใจเป็นสมาชิกชมรมบ้านธัมมะ มศพ.
โปรดติดต่อมูลนิธิฯ หรือกรรมการของมูลนิธิฯ
สำนักงาน: ๑๗๔/๑ เจริญนคร ๗๘ แขวงดาวคะนอง เขตธนบุรี

กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๔๖๘ ๐๒๓๙
โทรสาร ๐๒ ๘๗๗ ๙๖๙๓
<http://www.dhammadhome.com>
E-mail: info@dhammadhome.com

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ.
มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
www.dhammadhomefellowship.com
โทรศัพท์ ๐๘๕ ๖๒๑ ๗๑๐๖

รายการเผยแพร่พระธรรมทางสถานีวิทยุฯ โดย มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

จังหวัด	สถานี	ความถี่	เวลา	วัน
กรุงเทพ ฯ	อสมท.	๑๔๙๔	๐๔.๐๐ น.	ทุกวัน
	รัฐสภา เอฟ.เอ็ม.	๘๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
			๒๑.๐๐ น.	ส. - อา.
	รัฐสภา เอ.เอ็ม.	๑๐๗๑	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
			๒๑.๐๐ น.	ส. - อา.
	สวพ. เอฟ.เอ็ม.	๙๑	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
	พล.๑	๑๔๒๒	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
			๑๗.๐๐ น.	ทุกวัน
			๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ตชด.	๕๗๖	๒๐.๓๐ น.	ทุกวัน
	ทอ.๐๑	๙๔๕	๑๘.๑๐ น.	ทุกวัน
	พล.ปตอ.	๕๙๔	๒๓.๓๐ น.	ทุกวัน
	สวท.	๘๓๗	๒๒.๑๐ น.	ทุกวัน
	มก.	๑๑๐๗	๑๖.๐๐ น.	อาทิตย์
	ไทรธรรม เอฟ.เอ็ม.	๙๕.๒๕	๑๕.๐๐ น.	ทุกวัน
กาญจนบุรี	พล.ร.๙	๑๕๓๙	๐๔.๐๐ น.	อาทิตย์
ปราจีนบุรี	มทบ.๑๒	๘๕๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
ปราจีนบุรี	พล.ร.๒ รอ. เอฟ.เอ็ม	๘๘.๒๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
ประจวบฯ	ค่ายธนระริชต์ เอฟ.เอ็ม	๙๖.๒๕	๑๓.๐๐ น.	ทุกวัน
กำแพงเพชร	ทภ.๓	๗๓๘	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทภ. ๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ขอนแก่น	รด.	๑๑๕๒	๒๐.๓๐ น.	ทุกวัน
	มจร. เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๗๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
เชียงใหม่	วปถ.๒	๗๓๘	๒๐.๓๐ น.	จ. - ส.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
เชียงราย	ทอ.๐๑๕	๑๒๒๔	๑๘.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทภ.๓	๙๙๙	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
นครสวรรค์	ทภ.๓	๘๐๑	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
น่าน	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๙.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
เพชรบูรณ์	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๙.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.

พิษณุโลก	ทภ.๓	๑๑๑๖	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	ทภ.๓	๑๒๔๒	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	พล.ร. ๔	๑๓๗๗	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
แพร่	ทภ.๓	๕๘๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๓.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
พะเยา	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๗.๒๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
พิจิตร	ทภ.๓	๑๔๔๙	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
ภูเก็ต	๑ ปณ.เอฟ.เอ็ม.	๘๙	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
ลำปาง	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๗๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
ลำพูน	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
ชลบุรี	สวย. วัดศรีมหาธาตุ (FM)	๑๐๒.๗๕	๐๙.๐๐ น.	ทุกวัน
ระยอง	พล.ม.๒รือ.	๗๗๔	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
สุราษฎร์ธานี	สวท. เอฟ.เอ็ม.	๘๙.๗๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
ปัตตานี	ทภ.๔	๙๓๖	๑๐.๐๐ น.	ทุกวัน
นครศรีธรรมราช	ทภ. ๔	๖๘๔,๑๐๔๔	๐๖.๐๕ น.	จ.- ส.
สุโขทัย	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๒.๒๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	ทภ.๓	๘๒๘	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
อุตรดิตถ์	ทภ.๓	๑๒๘๗	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
อุบลราชธานี	ทอ. ๐๘	๘๐๑	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน

รายการ “บ้านธัมมะ” ทางสถานีโทรทัศน์
โดย มูลนิธิศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สถานี	เวลา	วัน
สทท.๑๑	๐๔.๓๐ น.	พุธ
TNN2	๐๗.๐๐ น.	เสาร์
TNN2	๐๒.๐๐ น.	อาทิตย์
TNN2	๑๖.๐๐ น.	พุธ
รัฐสภาช่อง ๑๐, ๒๐	๐๘.๐๐ น.	อาทิตย์
Dr.TV ช่อง ๒๗๒	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน

รายการอาจเปลี่ยนแปลงได้ โปรดสอบถาม โทร. ๐๒ ๔๖๘ ๐๒๓๙
เว็บไซต์ของมูลนิธิฯ www.dhammadhome.com กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐